

Libri duo philippicorum, sive De equorum natura, electione, educatione, disciplina & curatione

<https://hdl.handle.net/1874/34174>

ga

0079942

1660
1

D370

L i b r i - d u o

P H I L I P P I C O R U M

sive de

E Q U O R U M

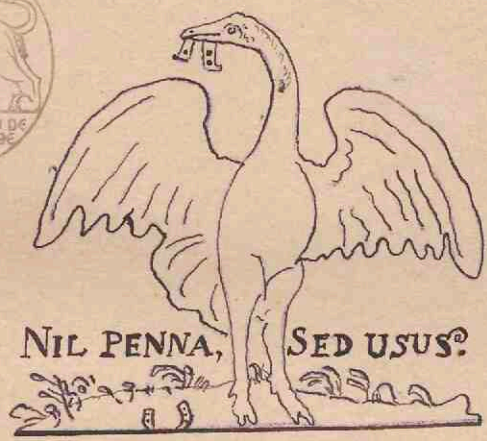
Naturâ, Electione, Educatione, Disciplinâ,

& Curatione.

A u t h o r e

P E T R O à N A A L D W Y C K

Batavo, D. Medic. apud Gothoburg.

Lugduni Batavorum,

Apud Andream Clouequium, Bibliopolam.

Sub Signo Angeli Coronati.

Anno M.D.CXXXI.

Illustrissimo & Maximo viro,

D. AXELIO OXENSTIERNÆ,

Equiti, Uytholmiæ, Cymithæ ac Tydonæ Baroni,

Serenissimi Suecorum, Gothorum, Wandalorum, &c. Re-

gis Gustavi II, regnorumque ejus Consiliario & Can-

cellario summo:

Nec Non

Nobilissimo ac Magnifico viro,

D. THEODORO-VALKENBURGIO,

Equiti, Domino in Coningsbergh, &c. Serenissimi ejusdem

Regis Aulæ præfecto, ac Tribuno militari.

Dominis meis ac patronis omni observantia colendis.

Illustrissimo, Generosissimique Domini:

X quo tempore me excepit Suecia vestra,

hoc omnistudio egi, ut me in novas terras re-

ceptum, fide, obedientia, consilio, aliisque

boni civis officiis crescenti huic civitati

probarem. Quare in ea Medicinam feci, ad quam exercendam

Senatus hujus autoritate evocatus fueram, jam antè sexen-

nium. Nec destiti interim aliis quoque modis Reipublicæ

hujus usibus studere, & promodulo mea ea conferre, quæ

ad ejus incolunitatem, incrementum ac felicitatem face-

rent. Quum verò vitæ meæ maximam partem humanioribus

literis, ac doctrinæ studiis transegissem, non potui

in otio hic constitutus, prorsus otiosus esse, & bonarum horarum prodigus. Quamobrem subinde, prout impetus ferebat, ad hoc vel illud argumentum delatus, quædam scribere coepi, ac meditari. cumq; egregia & digna homine liberali ea disquisitio videretur, quæ de Equorum natura institui posset, ad eam animum adjeci, eo successu, ut Libellis duobus Equorum historiam complexus fuerim. Atque hos quidem Vestris Excellentissimis inscribere visum, quos non solum rei literariæ patronos summos ac Mecænates esse comperi, sed & rerum mearum studiosissimos. Nec inconueniens viris Heroicis argumentum selegi, quorum virtus quam maximè in edomando Equo & olim emicuit, & hodie etiam num emicat. Hinc Achillem Homerus, Æneam Virgilius, Alexandrum Magnum Plutarchus, Iulium Cæsarem, Valentinianum, aliosque laudant Romani scriptores. Quid, quod & eas virtutes, quas in homine summopere veneramur, Fidem, Ingenium, Pietatem, in Equis quoque suspiciamus, uti veterum & recentiorum, exemplis constat. Vos Heröes inclyti Levidense hoc munusculum boni consulite, & præsidio vestro ac patrocinio adversus Livoris tela protegite, defendite. Ita vos prospitet, prosperetque, Equorum Sapientissimus Creator. Ita in castris, vobis Stet Sonipes & Frena Ferox Spumantia mandat.

Vestrae Celsitudini humillimè devotus

PETRUS à NAALDWYCK.

Loca

LOCA ILLUSTRIVM AVTHORVM,
 DE EQVORVM
 natura, fide, & ingenio.

Plinius.

Amissoſ lugent dominos, lacrimasque interdum deſiderio fundunt.

Ante hunc Virgilius de Pallantis occiſi Equo.

poſitis inſignibus Aethon

It lachrymans, guttiſque Lumectat grandibus ora.

ANTIQUIOR HOMERUS DE PATROCLI OCCISI EQUIS:

EX GRAECO ITA VERTUNTUR.

Aeacidae ſed equi paulum à pugnâ inde remoti
 Flebant, ut primum aurigam novere peremptum,
 Hectoreis manibus, dejectum in pulvere foedo.

PLINIUS SCRIBIT:

Antiochum regem, cum prælio Gallos fuſiſſet, Contareti Ducis, qui ceciderat, equum inſigni ſpecie conſcendiſſe: atque hunc indignatione accenſum, ſpretis lupatis, in abrupta iſſe, ſeque & equite unâ afflicto.

ARISTOTELES PRODIDIT:

Scytharum regi nobilem equum fuiſſe; & pulcherrimæ ſobolis ſemper matrem. Eâ cauſa motum regem, ut filium generoſum matri admiceret, atque ita ſtirpem auget: ſed illum, etſi incitatum à prorigâ, recuſaſſe. Cum autem placuiſſet tegi matrem, ut imprudens ſuperueniret: factum quidem, ſed mox detectâ & agnitâ, flagitū impatientiâ fugam properaſſe, & per abrupta ſe præcipitaſſe.

AGELLIUS DE BUCEPHALO.

/talentis
 Equus Alexandri regis & capite & nomine Bucephalus fuit. Emptum Cares scripsit/XIII. & regi Philippo donatum. AERIS nostri summa est sestertia CCCXII. (Philippici circiter 7300) Super hoc equo dignum memoria visum, quod ubi ornatus erat, armatusque ad prælium, haud unquam inscendi sese ab alio, nisi à rege passus sit. Id etiam de isto equo memoratum est, quod cum in eo insidens Alexander bello Indico, & facinora faciens fortia, in hostium cuneum, non satis sibi providens, immisisset, conjectisque undique in Alexandrum telis, vulneribus altis in cer-vice atque latere equus perfossus esset: moribundus tamen ac propè jam exanguis, è medijs hostibus regem vivacissimo cursu retulit: atque ubi eum extra tela extulerat, ilico concidit: & domini jam superstitis securus, quasi cum sensus humani solatio, animam expiravit. Tum Rex Alexander, parta ejus belli victoria, oppidum in iisdem locis concidit: atque ob equi honores Bucephalon appellavit.

EX DIONE.

Severus Imperator, cum Prætorianos astu circum-ventos exarmasset, quod Pertinacem deseruissent, & occidissent: & qui inter eos equites, juberentur deserere equos: fuit unus, cujus equus retineri, aut sisti non potuit, & quamvis ille repelleret, identidem tamen sequens & adhinniens, dominum itamovit, ut gladio educto illum seque interficeret. Addit Dio: Equus ille spectantibus visus est libens lætusque cum domino mori.

HOMERUS ILIAD 7

Homerus super omnes mystas naturæ arcana perdoctus, facit Xanthum Achillis equum instantem ei mortem præfari.

EX AMMIANO.

Cæsar's equos, quos ad Rubiconem fluvium liberos dimiserat, & sacraverat, insidijs in eum paratis & mox patratis, per aliquot ante & post dies pertinacissimè pabulo abstimuisse, & ubertim flesse, compertum est.

FINIS.

PHILIPPICORUM

Liber Primus,

seu

DE NATURA, ELECTIONE, EDUCATIONE,

ET DISCIPLINA

Equorum.

Caput I.

De Equorum Indole.

Edicorum dictatori Galeno placuit, Animi mores, corporis

Equorum tempera-
mentum.

temperamentum sequi. Itaque naturam indolemque equorum consideran-

ti, initio constet, calidos esse eos & humidos; at vix ultra eucrasiam seu temperamenti aequalitatem. Caloris quidem argumenta sunt; generositas, agilitas, fortitudo & velocitas. Humiditatis; luculentum & facile incrementum: quodque eorum ferè morbi, ab humore superfluo scaturiant. Sed eucrasiae vicinitatem, mansuetudo, docilitas, obsequium, fides, memoria, vivacitas coarguunt. Ac hae quidem mortalium usibus optatissimae dotes, aliàs alios ad equorum amorem atque studium excitarunt: adeo ut qui

his praestarent; mirè gratiosi, & in honore,
 ac delitiis habiti sint. Quin imò, quicun-
 que aliquid olim ad eorum crepundia commen-
 tus esset: eos omnes aeternitati consecran-
 dos, pia judicavit antiquitas. In quorum nu-
 mero, quod mireris, nemo cui nomen caetero-
 quin ignobile, aut frigidus praecordia san-
 guis occupavit.

Ως δὲ τ

Nobiles
 equorum
 cultores.

ἔφυλον

ὁ μάλιστ' ἀπὸ θεοῦ ἐστὶ μοῖρα. nempe qui matrem amoris similitudinem finxit. Itaque (uti accepimus) nobilis ille vi-
tę humane typus Bellerophon, equo primus vehi docuit.
Strata postmodum, fraenosque, excogitavit, & injecit
Lapytha Pelethronius. Usu calcarium, & prima equestri
pugna, inclyti armis celebrantur Hippocentauri Thessa-
li, Castor; quod bigas; Erichthonius, quod quadrigas
junxerit.

Exempla
fidel
equo-
rum.

Inter equorum virtutes, emicat maximè fides eorum ex-
ga dominos, quae scriptorum monumentis, exinde pro
meritò inclaruit. Bucephalum, ferunt, Thebarum oppu-
gnatione saucium, modis omnibus obstitisse, ne in alium
Alexander transcenderet, ac bello Indico crebris vulneri-
bus confossum, jam moribundum prope & exanguem, vi-
vacissimo cursu è mediis regem hostibus avexisse, extra
teli jactum: ubi velut cum sensus humani solatio, de
superstite

Poet.
lib. 5.
cap. 9,

"jam securus, concidit, & expiravit. Vidimus nos, inquit
"Scaliger, inter animi fideique miracula; unum è com-
"militonibus avectum incolumem, equo ita saucio; ut
"etiam intestina per humum traheret. neque prius conci-
"dendi tempus esse ratus est; quàm sessor descenderet, at-
"que in socii terga subsiliret. Et alibi: vidimus nos

Comment.

2. "sessorem equitem evexisse è praelio, flumen vadasse,

de equo "cui plurimum intestinorum, è vulnere delapsum humo
Hispano.

traheretur. Viderunt etiam Scythae, occisum suum
Regulum exproclamatione dimicantem, fortitudine,
& animosa equi fide vindicatum: victoremque spoliis
inhiantem, ictibus morsuque confectum. Nec equus
Antiochi regis caesi, ab ovante Centaureto conscen-
sus, his quidquam cessit. quippe spretis mox, ac,
ut regi non posset, indignatione superatis habenis,
praeceps in abrupta desiliens, una cum sessore hos-
te examinatus est. Quid, quod equus Nicomedis, illo
interfecto, voluntaria fame sibi mortem conscivit?
De lachrymis nihil addam, quas in dominorum exe-
quis crebro visas, commemorant: cum eas naturae,
Cardanus, aut morbo tribuat. In domo, ait ille,

De varie-
tate ve-
rum lib. 14
cap. 75.

asturco meus Scotus

"flevit saepius ubertim: nec causam cognoscere pos-
sum, lachrymae excidebant palam. Hoc autem estate
"maximè accidit: nihil enim sinistri mihi contigit.
"Constat naturam esse equorum, aut morbum.

Docilitatē
equorum.

De admiranda docilitate, obsequio, & memoria me-
moriam proditum est: universum Sybaritarum equita-
tum, non inconcinna saltatione, ad Symphoniae can-
tum moveri solitum. Quod narrat Scaliger penè /i-
dem exsuperat. Equum

Exercit.
209

"inquit ille, pusillū deformem circumducebat agyr-
"ta quidam, cuius jussu, atque etiam solo interdum

*Equorum
lachrymae.*

"nutu, ille omnia faceret; ambulare, succussim pro-
 "perare, currere, saltare, vel quadrupes vel bipes.
 "Vinum bibere vidimus, in clunibus sedent^em anterio-
 "res pedes ad pateram ferre. Pelvim, sive malluvium
 "cruribus sustinere; quasi à consore laveretur:qua-
 "lem pictum videmus asinum cucullatum. Humo sese
 "sternere. Projectum atque etiam porrectum jacere.
 "Ciliorum compressione annuere. Caput ad heri nutum
 "attollere: in terga vertere. Supinus ostendere, quo
 "corporis situ mulier ineuntem admittat virum. Postre-
 "mò nullum canem unquam vidimus doctiorem aut docili-
 "orem. Nisi unus excipiat, qui super anterioribus-
 "pedibus erectus, ac bipes ambulans, elatis clunibus,
 "illustrissimae hominum coronae miraculo fuit. Porrò
 "idem Scaliger, sed alibi. Plagarum alii memores,
 "praesertim Belgae: è quorum multis unum vidimus mag-
 Comment.3 "na significatione, adeuntem herum aversari, appropin
 @fissur.
 "quantem calcibus dentibusque incessere, nec nisi
 "tectum conscendi pati: famuli tractationem sessio-
 "nemq; equo animo

" ferre. Unum & nos horum habuimus; qui memor
 "aestus & plagarum pridianarum; cubanti mihi sequenti
 "nocte sub dio, mordicus humerum arripuit, thoracis be-
 "neficio servatum, Hactenus Scaliger. Ergo dentibus

ensem, aut tela humi collecta equiti porrigere, aut genua ascensuro flectere, aliaque talia, quae passim adhuc docentur, inenarrabilis ingenii quidem fidem faciunt: tamen constat ex narratis, quantum

Generositas equorum. insuper hodie, institutionis & disciplinae neglectu, desideremus. Catalogum non attexam, quod investiganti cuilibet facile apud auctores: sed de generositate illud addam solummodo, eam non tantum in laudatis equis ex omni corporis gestu conspici: sed imprimis, quod ituri ad praelium, videantur satis apertum sibi gloriae campum, ex clangore tubarum intelligere: hilaritatemque & pugnae desiderium signis variis evidenter prodere. quin imò roboris ac fortitudinis suae fiducia animoses, victoriaeque, & gloriae avidos, praelia inire: qua parte, manifestè exhilarantur, & exultant: amissa dolent. immo quoties freni crepitum, strata, & caetera, ut frontis & pectoris ornamenta vident: fremunt, exultant, unguarum supplosione obstrepunt, & ex eorum conspectu, afflatu quasi furoris ad iter accenduntur: voce equisonis excitantur, aures erigunt, & naribus inflatis celerem festinationem anhelant, quodam incredibili cursus studio ad currendi memoriam redeuntes.

Inter equorum peculiaria numeratur, quod asplenes, & exinde animalium cicurum sint perniciosi-

Plinius, Aelianus, & alii,

mi. Est autem mirabile, si non fabulosum, quod vulgo tradunt; parientes equas, pullorum splenes, cum secundinis ejicere. Et fronti Hippomanes amoris innasci veneficium, caricae magnitudine, colore nigro:

Equorum

peculiaria.

quod statim edito partu devorat facta: aut si quis praereptum habeat, ad ubera non admittit. Bile, alii eos carere, alii ⁱⁿ alvo eam esse autumant. Certè huic generi peculiaris est ungula, omnium armentorum durissima; contra viae omnes injurias obfirmata: excipiendis soleis, clavisque ferreis apta: quaeque ad gerehdum, trahendum, currendum, saltandum, pugnandum (prout homini est ex usu, cui prae caeteris animalibus natus videtur) omnino etiam necessaria est. Caeterum cur difficilius & periculosius ascendant equi, quam descendant, contra quam homines, ratio plana est. Siquidem poplites, non admodum flexiles nacti, ascendendo admodum defatigantur; lassique labuntur facilius, & lapsi, majore cum impetu ruunt, descendentes, quatuor crurum adminiculo, felicius quàm homines, corporis ponderi natura ver-

Equorum
voces qui-
nâe di-
stinctae.

genti ad imum obnituntur. Sunt denique voces quinque equorum distinctae, totidem affectuum signa: Laetitiae, desiderii, irae, timoris & doloris. Laetitiae quidem

seu alacritatis vox est, Hinnitus non multum longus, sub finem elatior, cum innoxia calcitratione. Desiderii, quae equam aut socium inclamant, Hinnitus longus, in fine remissus, citra calcitrationem. Quod si advertissent olim Persarum Satrapae, inter quos haud dubiè, de alacritatis Hinnitus convenerat, Dario Hystapsi, Monarchiam Persarum, illo consensu non obtulissent. Irae, brevissimus hinnitus est, cum dimissis auribus, & calcitratione, si generositas accedat. Timoris vox rauca est, quasi per nares emissa, cum auribus ad anteriora arrectis, & calcitratione, modo non sint degeneres. Nulla doloris vox est: nisi quod in magno, submisso ingemiscant. Decubitus illis rarus; insolentior somnus. Ferme iidem cum homine morbi: quem an à peste, suo anhelitu praeservent, tametsi classicis authoribus nitatur, non libet asserere.

C A P U T II.

De equorum Electione.

INDOLIS equorum praestantia, ex multifariis ^uindican tur ^uindiciis vulgò colligitur. Rejectis minutioribus, equi ex coloribus. illa solum exhibebimus; quae usu, aut ratione, aut utroque apud equorum peritos praevalent. Initium

facturi à coloribus; de quibus in universum hoc tenendum quod syncerus omnis improbus est. Albus enim pituitae soboles, imbelles, timidos, molles facit. Niger, à succo melancholico, torpidos, viles, contumaces exhibet. Fuscorum non absimilis ratio: nisi ex praedominante bile, rubicunda illa adustionis notas praebeant: & erunt tales robusti, furibundi, industrii, fraudulentum, male morati. Sed rubescenti splendidi, vi flavae bilis, iracundi, leves, fervidi, tumultuosi, laborum impatientes. Probantur mixti, è variis confusi & temperati colores. quorum omnium haudatissimus, qui castaneae corticem aemulatur, spadiceus. Optimus quoque albus, fuscis prægrandibus maculis undique aspersus. Quin imò maculosi in universum, distincti maxime maculis zonisve nigris, per crura, dorsum aut collum, nobilissimi judicantur. Horum iterum sunt praestantiores, in quibus natura meliorem ordinem numeri, paritatis, loci, ac rectitudinis servavit. Sequuntur quibus maculae, zonaeve rubrae sunt, aut rubiginosae, Sed & in toto corpore albae, exiguae maculae; aurium, caudae, pedum color niger; cana & crispa coma: haec inquam omnia generositatis indicia sunt. Interea exiguae in illis scapulisque maculae, triplici fere

Judicium ex maculis.

de causâ imbecillitatis notę perhibentur. Sunt enim hae, nuper natis equis à crabronibus inflictę: qui cum per aetatem illa nec scapulas morsu possent attingere, crabronum violentię patuerunt indies multi. Hinc illas maculas adulti, olim saucię cutis characteres, circumferunt. Tenerrimâ si quidem illâ aetate, ex continuâ & irrequietâ importunitate mordicantium, non parum de naturali vigore ac necessario incremento intercidit. Cesantibus cum aestate, crabronum ictibus; herbae viribus & copiâ imminutae, lactentibus paucum lac, pravumque suggesserunt. Denique succedentis hyemis incommoda, ob contractam ex superioribus mallis imbecillitatem, non sine immodicâ virium jacturâ, sustinuerunt.

Indicium
ex macu-
lis fron-
tis, & pe-
dum albi-
cantibus.

Restat, ut de albedinis notis agamus, quae in fronte & pedibus conspiciuntur. quatenus ex iis, de indolis praestantiâ fit iudicium, Plurimi illas religiosè admodum observant: sed nos hîc tēdi, ex proluxâ curiositate, & utilitatis: simul rationem habebimus. Ergo,

- I. In hac classe familiam ducit, cui stellula in fronte cum lineâ aut zonâ, quae nec os attingit, nec supercilia; & cui quatuor

pedes sunt candidi.

2. Sequitur, cui stellula talis & zona, cum pedum posteriorum candore.
3. Cui stella illa tantum, & zona.
4. Cui stella, & quatuor candidi pedes.
5. Cui stella, & aut unus, aut nullus, aut plures, nec omnes tamen candidi pedes.
6. Cui pedes solum candent posteriores.
7. Cui pes posterior sinister.
8. Cui posteriores, cum anteriore sinistro.
9. Cui posteriores cum anteriore dextro.
10. Cui omnes quatuor.
11. Cui solus pes dexter anterior.
12. Cui sinister pes anterior.
13. Cui pes dexter posterior.
14. Cui anteriores, cum sinistro posteriore.
15. Cui anteriores cum dextro posteriore.
16. Cui anteriores soli.
17. Cui ambo sinistri.
18. Cui ambo dextri.
19. Cui dexter anterior, sinister posterior.
20. Cui sinister anterior, dexter posterior.

Haec & alia, cum eorum causis, fusius prosequitur
Cardanus lib. 7. de varietate, cap. 33. Nos ad

Indicium
ex circulis,
forma umbilicali,
setosis.

cetera transeamus. Quumque naturaliter in equis sunt loca, quae circulis quibusdam parvis, è pilis in umbilici formam contortis, rotantur: in medietatibus scilicet frontis, colli, pectoris; in umbilico, & illis. Si qui fortè aliis insuper in locis umbilici tales luxurient; ubi ab equo conspici non possunt; nihil de generositate dubitandum. Estque adeo validum hoc argumentum; ut alia quaelibet ab infelici candore suspecta infortunia, sine ulla haesitatione, protinus discutiat. Imprimis si praelongis quibusdam pilis, umbilici illi, veluti setis obsideantur. Quod à multis malorum omnium, *f*juxta ac torporis est causa: sic è diverso, illa seta ceorum pilorum contortio, quæ à siccitate & calore est, agilitatem & fortitudinem pollicetur. Non tam evidentem (mea quidem sententia) in judicio, quod desumitur à coloribus, omnis candoris praeposteri calamitas, ab exigua in parte pedis posterioris candidâ maculâ, corrigitur. nec à majore quidem, aliis rubris, sed potius nigris, interpuncta. quamquam id suos & quidem magnos auctores habeat. Interim non desunt alii, qui nihil fermè coloribus tribuunt; nisi quod damnent quoslibet in suo genere obscuros; quos rarò esse absque

Aliud & diversum de coloribus judicium.

Præsentaneum alexicacon habetur. Nec ratio deest. Cum enim immo sicus humor in equis, morborum pene omnium,

lippitudine affirmant; hac inducti, ut arbitror, ratione, quod sicuti splendor eucrasiam & bonam arguit concoctionem, sic obscuritatem cruditatis esse sobolem, unde & cerebri superfluum humor; à quo defluxio; quae ad oculos tandem delata lippitudinem inducit. Denique & notatu dignum hoc axioma defenditur. Improbi coloris equos; aut eximiè bonos, aut eximiè malos esse.

C A P U T III.

De equi Laudabilis & Vitiosi schematismo:
& quomodo explorari debeant.

Qualis forma maxime equum deceat. **C** O M M E N D A N T equum caput mediocriter parvum, decorum, erectum.

Vivaces, magni, micantes, nigri, non concavi, nec vitiosi aut morbidi oculi: qui acutius quidem cernunt albi, sed à nive nimium offenduntur.

Breves, rectae, & acuminatae auriculae.

Os, naresque amplae, turgidae, sed leves equos, maxillae graciles, & os modicum decet.

Collum breve, amplum: vel longum, & juxta caput obgracilescens; longa, sublimi, arcuata cervice; & capite supra pectus sub jugulum adducto.

Pars anterior paulò sublimior: quamquam posterior pars, paulò altior (non multum, hoc enim nihil

periculosius ad casum) idque ad modum cervi, pernicitatem sperare jubeat.

Pectus amplum; nec concavum, nec acuminatum.

Gibbus dorsi elatus.

Ipsum dorsum breve, planum, rigens, nihil aut parum admodum sinuatum, nec ullis faedatum vestigiis cicatricum.

Lumbi pleni.

Pectoris crates seu costae, ut bobus, crassae & robustae.

Hypochondria, ilia, atque adeo universa ventris moles, rotunda, contracta, non spatiosa, nec pendula.

Coxae plus justo, nec suspensae, nec demissae; sed mediocriter extensae.

Crura aut recta, aut parum inflexa retrorsum, ut cervis. valgi & vari in vitio sunt.

Bene colligatae, robustae & contractae juncturarum compagine.

Lati pedes.

Ungulae non variegatae, quae sunt fragiles: sed aut nigrae, aut albae, rotundae, crassae, latae, siccae, durae.

Pedum posteriora villosa.

Cauda, veluti & juba, pulchra, luculenta, diffusa.

Caetera mediocria, decora.

Denique laudabilis equus, nec strigosus est, nec
obesus: sed vinculis, lacertis, & ossibus firmus:
nulla mutilus parte, aut morbosus, membrisq; omni-
bus in longitudine la^otitudine & crassitie, secun-
dum totius proportionem moderatus.

Pro colophone addatur locus ex 3. Georg. Virgillii

Continuò pecoris generosi pullus in arvis,

Altius ingreditur, & mollia crura reponit.

Primus & ire viam & fluvios tentare minaces

Audet; & agnoto sese committere ponti.

Nec vanos horret strepitus. illi ardua cervix,

Argutumque ^{caput, brevis alvus, obesaque terga:} toris animosum pectus: honesti

^{Luxuriantque toris animosum pectus: honesti} Spadices, glaucique: color æterrimus albis

Et gilvo: tum si qua somnum procul arma dedere,

Stare loco nescit.

Et Cassiod. lib. 4. Variar. cap. I. Laudantur, quorum

pectora vel crura spheris carnelis decorè ornantur:

coste in quandam latitudinem porriguntur; alvus in

brevitate constringitur: caput cervinam reddit ef-

figiem: imitantes velocitatem, cuius videntur ha-

bere similitudinem.

Interim alia celeritatis, alia roboris sunt in-

dicia. qui in pectore juxta crura, imò qui & juxta

caeteros artus pilosus est; coxis, cruribusque longis & quasi cervinis; altior paulo posteriore sui parte, ventre subducto, longè est pernicissimus. Sed qui cruribus & crurum commissuris est crassis,

Quae celeritate, quae robur promittant.

compactis, tibiisque brevioribus, robur promittit.

Aetas ut colligatur.

Et quoniam veterinorum genus, à quarto ad decimum viget annum; aetatem equi è dentibus maxime examinabis. Siquidem sunt illi dentes numero quadraginta, horum tricesimo mense, amittit priores

Plin. lib. 11. cap. 37.

utrimque binos: sequenti anno totidem proximos, cum subeunt dicti columellares:

Quinto anno incipiente binos amittit: qui sexto renascuntur. Septimo omnes habet & renatos & immutabiles. Praeterea anno quinto aequantur dentes, primo commutati. Sexto, qui mutati sunt quarto. Septimo aequantur & complentur omnes: nec postea distinctè cognoscitur aetas: nisi quod peritissimis annis insuper noscatur octavus. Sed equo prius castrato, non decidunt dentes. Senectus equorum

Senectutis indicia.

intelligitur dentium prolixitate; quod prolixius excrescant; aut excidant: superciliorum canitie,

& circa ea lacunis; cum ferè sexdecim annorum existimantur. Absumpta aetatis observatione; guttur comprime, si fert molestè anhelosus est. Cau-

Equi ut
exploran-
di.

dam trahe; si cedit, imbecillis. Comprime singulos artus & eorum juncturas, praesertim juxta pedes, & paullulum distorque: si dolent; haud dubiè inveterato malo laborant. Ascende, si fugiat sesso-rem, si dorsum sinuetur, aut ponderi cedat, pessimi indicii est. Ex circumversione ad utrumque latus, versatilitatem explora; ex incessu, gressus elegantiam, celeritatem, & modum. Ex cursu, quantum fraeno, quantum calcaribus tribuant, & habenis: quàm sit levis, agilis, velox, innoxius, facilis aut difficilis respirationis. Ex saltu, quàm agilis & robusti dorsi. Ex sudore, quam sanus: nam vix sudare à laboribus, optima valetudinis esse creditur. Si intructus habenis, freno & ephippiis, spumantia mandat frena, humum pede pulset, aures arrigat, alacer est & animosus. Deductus ad aquas, si ultro se in eas jactet, pessimè moratus: si praeter os totas nares bibendo mergat, praesertim lassus, pectore & anhelitu sanus est. Oblatum pabulum si celeriter comedat & alacriter, nihil respuens temerè, vigoris; sin segniter, inertiae indicium est. Vin^o scire, calcitrosus sit, aut mordax? ubi comedit avenam, contraecta. Hâc assumpta, si recubat, segnis est, & degener: cum nisi post multam defati-

gationem, decumbat alacer & generosus. Iuxta rotas circumactas denique deducito: accedet aegrè pavidus: detrectabit omnino accèdere pertinax.

Morborum
signa
quaedam
& prognoses,

Caeterum sequentia quaedam morborum tum signa, tum prognoses. diligenter observato; Caput & oculi tumidi; cervix flaccida dimissa: pendulae auriculae, frigidae nares, rheumatis frigidi, & conclamatae ferme salutis praesagia sunt. Auriculae magnae, pendulae: concavi oculi, debilitatem & segnitiam coarguunt. Oculi à nativitate concavi, obscuri; continuo avenae pastu brevi excaecantur. Cui in cerebro panus, aut apostema, ac jugiter è naribus pinguis quidam & frigidus defluit humor, propè insanabilis est. Cui strumae circa cervicem, subitoque corpore toto conturbatur, sudat, contremiscit, incurabilis est. Sed & morbi quilibet difficiles in aëmiosis rarò curantur. Pede anteriore claudicans, nec eum, nisi praetentatae ungulae suae extremitate, progrediendo in terram deponens, illi aut ungula, aut pes dolet. Anterius claudicans, ungulasque intrepidè infigens solo, cruraque & pedes liberè inflectens; isto, aut non longè ab eo laborat loco, quem contactari maximè, aut premi refugit.

Qui antèrius in conversione claudicat, ex scapulis: qui posterius, ex coxendice dolet. Qui pede quolibet, nullo in iis apparente vitio, claudicat, huic in humeris, coxendice, aut lumbis malum delitescit. Descendens brevibus & arctatis passibus anterioribus, laborat ex pectore. Reliqua in morborum curatione, quantum quidem ex usu videbitur, annotabimus.

C A P U T IV.

De Squorum faeturâ; & iis, quae circa eam observatu necessaria, aut scitu digna sunt.

Simile a simili.

Tritum est, à simili simile produci, & mali corvi esse malum ovum, aut ut alius loqui maluit: ex squillis nunquam nasci rosam. Neq; ex malo patre bonum filium. Equidem res omnes per generationem productae, à congenita indole & corporis habitudine bona malave; aut ab adscitis postmodum probis improbisve moribus suspiciuntur & sordent. Indoles & corporis habitudo, ut ut illae sint, parentibus haud dubiè in solidum ferme acceptae ferendae sunt. Quemadmodum mores educationi plurimum debent. Sed de generatione nunc hîc agimus. Itaque Hipponomis, qui educandis pullis insumunt

operam; sint ad missarii, sint equae, lectissimae indolis & exquisitissimae formae: aetatis ratione minimè neglecta, quae non ubivis terrarum coincidat. In Poloniâ siquidem, Barbaria, Calabria, ad annos ferme quinquaginta producitur. In Hispania, Gallia, Anglia, Germania, Suecia & plurimis in locis vigesimum quintum vix excedit. Interim accuratum vitae regimen multum ubique adlongaevitatem facit. Equi cujusdam ad septuagesimum annum vivacitas à scriptoribus annotata est. Coeptum urgeamus. Primum quinquennium, quod incremento natura destinavit generationi subtrahatur, ut inutile & noxium. Ipsi enim nondum validi, robustos non procreant, per legem fixam, qua prohibentur res omnes, idaliis impartiri, quod ipsae non habent. Quinquennio minores, procreant quidem praeclaros formâ & externâ specie; sed elumbes interim, marcidos, impatientes laboris; & nihil minus, quàm quod extrinsecus apparent. Quod reliquum à quinquennio est aetatis, ad decrepitam usque senectutem Aristotelis, Plinii ac omnium penè consensus, procreationi idoneum perhibet. Quinimò antiqui à Circo, post vicesimum modò annum, ad sobolem reparandam dimittere mares consueverunt. Horum nobilis

*Equorum
aetas.*

Qui ad generationem aptiores, aut ineptiores.

quidam emissarius, celebratur ad annum usque qua-
 dragesimum durasse; duntaxat in attollendâ prio-
 re corporis parte adjutus. Generare autem usque
 senectam posse; uti & ante aetatem plenè adultam,
 quis neget? quàm bene, quo fructu, nec id quidem
 operosa demonstratione indiget. Quippe ad finem
 suum vergente aetate; inclinantibus & collabenti-
 bus tandem animi atque corporis viribus: non una
 hebescere vim seminis & vigorem, insulsum nimis
 & excors erat ambigere. Quis enim sanae mentis
 adducetur unquam ut credat, adolescentiam juven-
 tuti proximam, seu primos pubertatis annos, in Ve-
 neris operibus recocto seni concedere? Certè ve-
 risimiliter admodum AELIANUS: equos aetate affec-
 tos cum caeteris in rebus pullos debiles; tum pe-
 dibus infirmos procreare contendit. Itaque si pla-
 nè secundum annos definiendum sit; sicuti modo ex
 peritiorum calculo, primum quinquennium incremen-
 to datum, generationi subduximus; non video cur
 non eodem jure subducamus quinquennium postremum.
 ne quas vires, utcunque servatas, senectus aegrè
 possidet, intempestiva prodigalitate, non inutili-
 ter modo, sed etiam cum damno projiciat. Equae au-
 tem communiter à quinquennio, usque decennium con-

cipiendō aptissimae judicantur, quamquam, authore
 Plinio, annis omnibus gignant, ut longaevae, ad
 quadragesimum. Coeant ergo idonei, aetate & cae-
 teris dotibus praestantes, utriusque sexus equi:
 Lautè primum & Largiter pasti: idque non nisi à
 modico labore. Nempe exsiccat genituram improbus
 labor: quam iners otium superfluitatibus obruit, &
 extinguit. nec macies generantium magis, quàm obe-
 sitas in vitio est. Mediocritas, quae ubique, &
 hinc laudabilis. Neque aliam ob causam faeni pabu-
 lum gramini praefertur: quod frigidarum superflui-
 tatum copiâ scatet. Sed illud quoque imprimis ca-
 vendum; ne immodicâ salacitate, se admissariâ ex-
 hauriant. quos indomiti Veneris stimuli plerunq;
 sic agunt, ut consumptionis malum non sentiant,
 aut negligant; atque ante perditum sese eant; quam
 libidinis faciant modum. Genitale semen omnibus
 vitae instrumentiâ turgens, exhaustionē labefactat
 corpus supra modum; excretionē moderatâ exonerat.
 Natura enim selectissimum alimenti superfluum, ad
 spermatica vasa relegans, spirituum istic stabu-
 lantium mixtione subigit; seminis imprimat formam,
 & generationi accommodat. Huius modica quantitas ve-
 getat corpus; superflua, multa pernitie affigit.

Quales &
 quomodo
 coire de-
 beant.

Olim actionem oderat Democritus, qua homo ex homine exiliret, eodem jure dixeris, quâ animal ex animali. Et rectè quidem; si supra naturae convenientem evacuationem. Nec enim contemni debet seminis, quae excernitur paucitas: sed virtus quae potentia continet animal, merito suspicienda est. Ideo equisones ponderatis emissariorum viribus, equas octo, aut decem singulis attribuunt.

Accidit autem saepè, ut non admittant equae, aut non concipiant. Si quae non admittat; saepè ad eam ducatur & abducatur admissarius colludantque. Hoc si frustra: vinculis ne calcitret cohibita, semel atque iterum invita ineatur: haud dubiè intra tres, ad summum sex dies concipiet. Nam venerem irritat tandem invitus coitus, ipse sterilis quidem, & fecunditatis tamen occasio. Manè initae semel & vespere prurientes equae, arceantur ab emissario & gravi labore, dies plus minus decem; ne semen conceptum corrumpatur, excutiatur, aut dissipetur. Postea cum emissario per novem rursus dies semel quotidie colludat; si non admittit, certo indicio concepit. Tum ne amplius ineatur invita, ne in abortum, aut alia gravissima symptomata, periculososve morbos incidat. Quae post decimum diem denuo in ve-

Non admittentes
coitum
equae, ut
habendae,
ante, circa & post
coitum,

nerem prurit: ineatur de integro, iisdem legibus, ut
 De impraeg-
 nandis prius. Hactenus quidem de stabulantibus equis. pas-
 equis, quae
 in pascuis centium in pratis promiscue, dissimilis est ratio.
 errant.

Hae enim faetae, nullo negotio mares abarcent; prae-
 ter admodum violentos, quos è pascuis abduci fas
 est. quod si ipsa obstat salacitas, quo minus com-
 modè ineantur, aut concipiant: nec secta juvat ve-
 na malleoli; triduanâ inediâ expugnentur, praeser-
 tim obesae; aliàs labora plurimo delassatae, bis
 iniri
 prohibet. terve sistantur ineundae: quod extremum & peritis-
 simis agasonibus multa experientia comprobatum re-
 medium est. Ex adverso Sarmatae, ob assiduum labo-
 rem pigrioribus in coitu, cum vino austero satyri-
 on exhibent. Sunt quoque qui semen ocymi tritum,
 admissurae tempore ad venerem stimulandam, ingerunt
 in potu. Et quod mirabile videatur, pastores (tes-
 tante Euripede) hymenæos ad tibiam cantantes, ad
 venerem equas incitant: atque equos ad ineundas fae-
 minas incendunt. Addit AELIANUS, equas cantus sua-
 vitate permulsas, mox gravidas fieri; pullosque
 pulchritudine formae eximios parere. Sed partium
 naturalium internarum languor, quae est à pastus
 inopia, ut pleniore pabulo corrigitur, sic exter-
 narum frigiditas, affricatis urticis coitus tem-

Quod si
 salacitas
 iniri
 prohibet.

Quod si
 frigiditas.

pore, aut squilla: aut repletis multo sale & nitro manibus, aut pipere & melle mixtis; aut smyrnio & nitro. Ex quo sane affricatu, faeminas libidinosiores evadere, & mares sustinere affirmant.

Praeterea notandum, ut canes & sues sic & equos, Equis quae circum initum matutinum appeteret faeminas post meridiem ca coitum peccablandiri. Et has post tertium annum, aut post unum liaria.

ab enixu, utiliter admittit. Has à coitu, solas animalium currere ex adverso Aquilonum, Austrorumve, prout marem aut faeminam concepere. Solasque cum suis quadrupedum praegnantem non arcere venerem, quae praeter caeteris incenduntur. Illud convitio locum

Quid e- dedit; quo libidinosiores mulieres, equae improperan-
quarum juba tou tur. Porro Sophocles, eumque sequuti Aristoteles,
sa efficiat. Plinius, Aelianus & alii equarum furorem Venereum

sedari facile, juba cervicis detonsa pollicentur. sic enim veluti pudore ductas, furorem motumque libidinis, & concitationem nimiam, praeter verecundia remittere. Ea propter qui sibi mulos gigni exoptant; equae jubata temere & sine artificio detonsa, asinum admittunt. quae mariti ignobilitatem, cuius pudebat antea, & contra quem resistebat, tum facillime patitur. Multum quoque refert, quo anni tempore equi coeant. Aestate aestus: graminis languor autumnum:

Quo anni tempore iniri debeant. eius inopia, & frigus, hyemem importunam facit. Cumque lactentibus equis summè sit necessarium gra-

Quamdiu gestent.

men, quod humiditate sua & succi ubertate copiosissimè alit, & pullos reddit succulentos; nullam anni tempus conceptui, aut partui equorum verno opportunius est. Et conceptui quidem, quod praecellant tunc generantium vires; semen sit uberrimum, & optimum. Partui, ob rationes jam indicatas. Illo autem anni tempore pariunt; quo conceperunt. Nam undenis mensibus ferunt partum, duodecimo (raro serius) pariunt. Longius gestati, nobiliores judicantur. Interim solent equae, gestatione prima, reli-

Mense Augusto nati quare optimi, & quomodo noscantur.

quas duabus ferme septimanis antevertere. Denique qui Augusto mense feliciter nascuntur, robore caeteros & valore superant. Ratio in promptu est, quod qui intra & extra uterum summos aestus tennelli nullo superarunt incommodo, non vulgarem indolem promittant. Horum maximè expetita nativitas, duobus ex signis investigari potest. Quod vel usque ad decimum quintum annum, modo non excidant dentes, sexenni dentitionem prae se ferant. Quodque in collo, sub juba, uno aut pluribus locis, pili in umbilici formam rotati coëant.

C A P U T V.

quid à conceptu, adusque partus
labores advertendum.

Quomodo
praegnan-
tes prae-
servandae.

MA c i e s gravidarum, atque alimenti penuria,
faetum consumit: quem nimia pinguedo, seu obesi-

tas, uteri coarctatione deformat; aut naturalium
obstructione, exitu prohibet. Sed arceantur etiam

faetae ab immodico labore, frigore, pruina: à coi-

tu: ab arboribus glandiferis, & impuro arrosoque à

muribus pabulo; à tactu menstrui, ab extinctae lu-

cernae odore, ne abortiant: ut & à siliquis coc-

tis, ne supra modum excrescens faetus, ab utero

suo tempore exire nequeat. Nitido, luculento, &

editiore stabulentur loco: quò aestate copioso gra-

mine refrigeretur: hyeme à frigore praeservetur.

Mire autem contra autumnii & brumae frigus, frumen-

ti modicum quotidie datum praevallet, roboratque.

Non longè à partu, ubi lacte intumuit uber, ex una

Quid pro-
pe par-
tum ob-
servan-
dum.

quotidie papilla, emulge lactis guttulam, usque

dum egreditur lac album, aequale, modicè spissum.

tunc reliquas etiam emulge, in quibus si lac non

absimile; noli abscedere; priusquam pepererit; ne

editus forte equulus, secundinis intricatus suffo-

cetur: aut à matre partus dolore anxiâ, concidente saepe & resiliente obteratur: aut ne foras denique parturientis uterus fortè trahatur, vel excludat. Substrato, dum parturit equa, faeno aut gramine; humo commodè excipitur faetus: ac si parturiens stet altius parte corporis posteriore; plurimum ad praecavendum matricis exitum proderit. Quibusdam aliquandiu ante partum albescit lac: aliis sponte stillant papillae; sed haec rara sunt & posterius quidem faetus aegritudinem indicat. Quemadmodum quod anterius vergat uber, marem, quod posterius, faeminam gestari, sagaciores praesagiunt.

C A P U T VI.

Quid ipso partus tempore agendum.

Parientes
ut juven-
dae.

CAveat sedulo, equarum parturientium observator, ne omnino aut rarissime videatur ab his, exaudiaturve: quoniam eo tempore, nec stando perdurant; nec in hominum conspectu, facile procumbunt. Unde periculum non leve, ne subito tandem sibi, aut faetui, aut utrique periculoso lapsu corruant. Ubi apparent, equa jam procumbente, prædeuntia in lucem equuli crura, ruptaeque secundinae,

prehensa ne dimittantur. Nam surgente illa, aut immodestius se movente, relabuntur facilè in uterum, magno cum mortis discrimine: quod integris tamen secundinis periculovacat. Integris secundinis prodeun-

Ut juven-
dus in
lucem
prodiens
faetus.

te faetu, illae dirumpantur: & crura prehendantur, ut monuimus. Ejecto, priusquam surrexerit equa, mox umbilicus satis largè praescindatur; ne abruptus pone ventrem, adstringi vinculo nequât; & lethalis sequatur haemorrhagia: aut, quod eo casu optatissimum grandis & incompositus umbilicus, qui caeteroquin vitiosissimus habetur. Umbilicus apte rescissus, molli lino aut canabi constringendus est, atque obruens fortè haemorrhagia, albumine ovi cohibendus, farinae siliginis misto, quod in stupa umbilico non arctè superligandum, ne aut inflammatio succedat; aut umbilici extuberantia. Supra equos asplenes esse notavimus, ex communi peritorum sententia: qui diligenter in partu monent advertendum, num lien

De matri-
bus as-
torgis.

excernatur cum secundinis: eo enim retento, faetum certo interire. Post haec removeatur paululum equulus, dum leniter equa assurrexerit: nec, diutius procumbendo, uterum enitatur: Sed pullum restitue mox ante pedes; ut cognoscere eum assuescat, & amare. Interea ne laedat, serio cave. Sunt enim,

quae pullos suos agnoscere initio recusant, sunt quae in custodum praesentia, quasi coram testibus prolem enixae, ante se positum agnoscunt; sed absque arbitris enixos repellunt, mordent, calcitrant; nisi continuis novem aut decem diebus noctibusque custoditae, sincerè iis tandem assuescant. Quapropter diligentissimè observentur praegnantes novellae; de quarum affectu & moribus in pullos nondum liquet. Quaeque ultro non agnoscit faetum, adigatur vi, faetus uberi admoveatur: & tunc etiam calcitrans, injectis compedibus coëceatur, ne artus tenellos forte conterat. Si contra insignem ferociam, ne sic quidem proficias; nullum coactionis genus omittito; abundè pabulum, ne lac deficiat, suggerito: neque addubita, quin feliciter tandem omnia succedent quod si subrumum alteri lactanti vis assuescere, quod aliquando necesse est, eadem via procedendum.

Et haec quidem de duris & astorgis matribus dicta sunt. Alioquin equa, mater optima, summa charitate & fide pullos suos complectitur. Quinetiam pulli, sic alieno lacte, matribus orbi, quemadmodum homines parentibus amissis, ali solent. Huiusmodi amoris haudquaquam ignarus. Darius aetate

Equa ma-
ter opti-
ma.

inferior, quasdam a partu recentes equas, domi relictis earum pullis, ad pugnas ducebat. Qui inclinata jam acie in prælio quod ad Issum committebat, pressis Persarum rebus; & fuga salutem quaerens, equam conscendit, quae relictis memoriam subrumi recordaretur. Haec quàm maximo potuit studio & summa celeritate ipsum praedicatur periculis eripuisse.

Lumberum debilitas a magnitudine faetus. Praegnantibus quandoque ex nimia magnitudine faetus, lumborum debilitas contrahitur: qua nec satis consistunt, nec se valent circumvertere. Hae probe tectae, à frigore praeserventur: & primis novem, aut decem diebus, ab aëre ventoso, ac labore abstinant: cibo, potentia; potu calido actu fruantur. Ante omnia, difficulter consistentes, ab inopinato casu, velut à re perniciosissima, custodi. In quibus aliquid horum negligitur; elumbes; aut obrigidi, deinceps vitam trahunt.

Retentae secundinae. Retentis secundinis calida integumenta; & in pabulo frumentaceo semen lini comestum, prosunt. Iuvat urinae incontinentiam, quae

Urinae incontinentia, supervenit mox à partu; si foeniculi fucus, aut minutim incisa ejus folia cum pabulo misceantur. Ac

Lac in uberibus coagulatum. si coagulato lacte intumuerint ubera; foeniculi, & arthemisiae decocto, ex aqua pura, calidè saepius foveantur. Quae faetificarunt praesertim infirmae, pepere-runt.

buñâ pascantur, aut polentâ, aut simplici hordeo nonnihil tosto, siliquis excoctis misto; à labore omni, molestiâ, & frigore tutae. Ubi convaluerunt, ad laeta pascua mittantur, cû subrumis; ne tenui victu lac deficiat. quippe subrumi, alimento sufficiente destituti, nunquam postea ad debitum robur, pulchritudinem, aut formam quantumvis pasti perveniunt. Atque haec potissima est causa & forte unica, pusillitatis armentorum in Sueciâ: non caelum, non

Cur Sueco solum. Videtur in villis contiguas; hâc à Sueco, illâ rum armen-
ta pusill- à Batavo cultâ; quasi diversissimae regionis peco-
la.

ra, & tamen eadem in viciniâ, eodem forsitan patre, nonnunquam & matre progenita: sed parcè à Sueco, largiter à Batavo educata. Caeterum quae propriam^(v) curant cuticulam lactantes, pullosque negligunt, propagationi ineptae judicentur.

Equulus modo natus ut curari debet. Pu#llo recens nato, ante suctionem primam, ori inditur utiliter butyrum recens; quod partes internas, comprimis intestina, illinit & abstergit. Alvo obstructa, inserta leniter ex adipe candelâ, muriae intincta, aut sale aspersa, subvenitur. In alvi fluxu, convenit pulvicula, (per se, aut in alio sorbenda liquore) ex similagine melle optimo mistâ. Aut lac, in quo extinctus aliquoties ignitus silex. quae

quidem pro morbi necessitate, saepius repetenda sunt. Lutum album aut caeruleum, aquâ aut lacte dilutum, cribratumque per vim (si opus est,) infusum extreme necessitatis in lienteria remedium est. Denique multa pullis contrectatio nocet. Aestivo caelo; stabulum frigidiusculum & umbrosum; hyberno, modicè calidum salubre est.

C A P U T VII.

De equulorum Educatione.

Equuli ubi & quandiu matres con- vitari debeant, **E**quuli subrumi matres suas, semestri fere spatio comitentur. Et hyeme quidem soluti in stabulo oberrent per fimum, nō nimis humidum; quo ungulae evadant tenaciores. Interea labori pedetentim & leniter assuescant. Matres crebō comitentur per loca montosa, aspera, & saxosa: qualibus in pacuis etiam pabulentur; ut duritiem contrahant ungulae, ipsique audaciam ad tollenda, & defigenda vestigia; contra quam illis evenit, qui in pratis humidis pascuntur. Matres quo lactant semestri, à gravi labore quolibet vacent, ne lac dispereat, aut arescat: quod subrumis periculosum admodum & damnosum est. Post semestre separentur à matribus; quando & quare separandi ab ut ab omnibus porro equabus; usquedum superarint equabus.

Nam sicuti infra
quingennium
generantur infirmi:
sic infra
triennium

triennium. genitiores enervantur. Biennes domentur,
aut potius triennes: domare postea, perquam diffi-

Quando docile est. Quamquam Fridericus Caesar equas suas an-
mandi &
quomodo. te quadrienniū domari vetabat: quó essent ipsae
robustiores, & fortiores ederent. Nulla anni tem-
pestas maio mense ad domandum accommodatior; quā,
praeter celi temperiem, optimā sunt habitudine &
à recentibus herbis perpurgato ac firmissimo corpo-
re. Calidis autem temporibus equis, à vinculis ab-
stineat, aut ligaturis: quoniam insuetae & moles-
tissimae captivitati generosiores praesertim sum-
mopere obnituntur: inde sanguinis effervescentia,
furor, temerariae actiones multae; atque alia
proinde non exigua mala. Sed capti capistro habi-
li, validoq; ducantur aequatum, comite aliquo edo-
mito; idque saepius, & hac atque illac, usque dum
assueverint. In stabulo quoq; collocentur apud edo-
mitum; quo facilius consuescant adiri: crebrius &
leniter scalpi; blandiendoque submissa voce, palpa-
ri: femora, crura, pedes & alia membra demulceri:
quā contrectatione assiduā cicurantur & mitescunt.
Sed supra fidem cibo, pane, praesertim vino, & cere-
visiā eos nobis conciliamus. Crebro etiam sublato
calcaneo, quasi soleā indueretur, ungula pulsan-

da est, quin & frena suspendantur in equili; ut oculi equuleorum consuescant videre eorum faciem; & è motu crepitus audire, cum jam ad manus accedere consueverunt, interdum imponatur his puer. Postea ducantur soli, ab aliis seorsim equis: dein & soli discant vectores rectâ viâ incedere, aequatum ire, freno acri tandem indito: & impositis postmodum ephippiis. Ante biēnij aetatem, varias ob rationes, à labore excusentur. Nuper edomiti, valido & habili capistro induantur: ac pedes anteriores, idoneo claudantur cōpede. Castigentur subinde leniter praeferoces: nam animal admodum docile, incusso timore, mitigabitur. Quinque autem castigantur utiliter modis. Voce: virgâ: freno: cruribus, maxime calcaribus armatis: & defatigatione. Sed fidem excedit; ut ab acerba increpatione extimescant.

quod modis castigantur equi.

qua cura tractandi in stabulo.

De cetero, repurgetur omni mane à fimo stabulum, stramine vesperi consternatur usque ad genua: mane repurgetur. Tum strigilli quoque membra perfricentur omnia, accurate extersis, mundatisque cruribus: quomodo mōbi quam plurimi praecaveri solent. Hinc mane perinde ac vesperi, placide ducantur aequatum: vix profundius, quam ad genua,

non usque ad genitalia. Et hoc quidem vel gelidissimis temporibus saluberrimum est: seu aqua marina, seu fluviatili abluantur: haec enim infrigidante vi, illa exsicante, humores, qui è toto decumbunt in crura & pedes varie eos affligunt, commodè digerit, repellit, aspersae urinae abluit acrimoniam, calorem preternaturalem corrigit, & temperat. Iam ne à stabuli vaporibus, aut adhaerentis aquae algore, afficiantur pedes, in stabulum reducti, bene abstergeantur, exsiccanturque. Cancellatum illic promptuarium, unde faenum excerpunt, sublimius fabricetur, praesepe humiliter: ut ex hac oppositione, cervicem gnaviter & vivide agitare ad discant. Quod ad pabulum: nihil gramine avidius expetitur ab equis: quo prae caetero omni pastu augentur & pinguescunt. Ideoque novelli vere novo mittantur ad pascua, non mollia, humida aut caenosa; sed solida, dura; unde soliditas unguularum, & incessus decor, imprimis dependet. Et vere novo quidem, quod nunquam alias tam feliciter nutriantur, quam clementi illâ celi temperie, & herbarum ejus temporis praestantiâ. At vero in stabulo, non compendiosius saginan-

De equorum
pabulo & po-
tu tam in
equili, quam
in pratis.

tur, quam hordei aut fabarum farina^â, cum excoctis siliquis subactâ: & optimo faeno. Praestat tamen operariis avena; quibus esse praepingues, non expedit, quod obesi dissolvantur vehementi labore; ac sudoribus ubertim diffluant. Strigosi, ut aspectus inamaeni; ita ad labores magnos impares sunt. Thraces olim ad Strymona habitantes, foliis tribuli equos saginabant. De potu tenendum: temperatis frigidisque temporibus, saluberrimam esse aquam subsalsam, parum limosam, quae crassiti suâ non nihiletiam alimentosa est. Frigidae, tennes, clarae & insipidae, transeunt celeriter, omni facultate nutriendi destitutae, quae tamen haud minus calidis temporibus prosunt: quod viscerum calorem siccitatemque frigidâ humidâ suâ qualitate commodissimè emendent.

Consuetudo aut servanda, aut mutanda paulatim.

Neque illud praetereundum: equos in consuetudine quâ sunt educati, relinquendos: sed à malâ ducendos in meliorem, aut commodiorem; pedetentim ducendos. quod subitanea omnis mutatio, naturae inimica est: quâ manifestò constristantur equi, & emarcescunt: tametsi ad meliora traduxeris. Interea difficilius à felici ad tenuem, quam à miserâ ad lautiolem conditionem transitur.

lib. 2. Apho-
rism. 50.
& 51.

Quae appet-
tant aut
aversentur,
equi.

F Suspectas forcas
habere; nec
facile ingredi eas,
aut transire:

Quid explo-
rare debeat
equitaturus.

Cura defa-
ticatorum.

In hanc sententiam olim ita Hippocrates: quarum rerum inveteravit consuetudo, quamvis deteriores sunt illę: minùs tamen insuetis male afficiunt. Paulò post. Quod fit sensim ac vicissim, periculi expers est: idque, cum aliàs, tum si quis ab uno ad aliud se convertat. Porro equorum edendi bibendique appetitus acuitur; si os ipsis ablatur aquâ salsâ aut vino salito, aut aceto acerrimo. Sicuti in confesso habetur, pratis eos pascuis & palustribus locis, ventosisque delectari: tergiversari fossas; ^F & à palis terrae infixis abhorrere: quod & Homerus alicubi notavit. Denique nemo incendat equum, priusquam observaverit, num sit calceatus, aut calceari possit: dederitque operam ne dorsum ab incommodis ephippiis atteratur: ac postea caveat, ne fervidâ aut gelidâ tempestate, nocturnisve frigoribus supra modum defatigetur. tum quodlis temporibus spiritus inopiâ, laborant; tum etiam quod copiosi sudores difficulter admodum brumali, aut nocturno frigore desiccentur. Quamquam plurimum defatigati quolibet omnino tempore, magnâ cura habendi sunt. Et quidem, ut ante pabulum, aut potum estate leviter; hyeme contegantur largiter: lentâque

manu usqu^e ad refrigerium in loco à ventis libero deducantur. quoniam ex hâc defatigatione, imminuto admodum calore nativo, seu interno naturali, viscerum facultates vehementer languent: adeoque ut assumptum cibum potumve concoquere, non modò nequeant; sed à cruditatibus eorum facile etiam obruantur. Atverò, facillimo remedio, gravissima haec pericula praeveniuntur; si Plinio credimus. Is enim dentes luporum maximos, equis alligatos, infatigabilem cursum praestare, monumentis suis inseruit.

C A P U T VIII.

De equorum Institutione.

SUperiore capite, in domandi doctrinâ quaedam inservimus; quae cum non minus faciant ad institutionem, seu disciplinam: paulò hîc fusius explicanda veniunt. Scilicet initio tyroni equo, frenum leve commodumque ori inseratur, melle illitâ ejus oreâ, quo liber^{ius} recipiatur. Hinc manu ducatur huc atque illuc, manâ ac vesperi indies, quo ad ductorem suum ultro subsequitur. Tunc inscende, & obequita leniter, extra omnem tumultum, sine ephippiis aut calcaribus, hâc & illâc

Equi accurata Institutione.

identidem eum dirigendo, stringendoque leni subinde virgâ. ac, si opus est, alius quoque à latere obambulans, manu ducat: tantisper, dum gradiatur sponte. quo cum deinceps equitabis per loca plana, quamdiu non gravate, absque ductore obsequitur. Post ubi commodum duxeris, impositis ephippiis conscende & sine calcaribus leniter obsequita, absque strepitu, aut tumultu. donec tandem morigerus evadat. Et hyeme praesertim, matutino tempore, dum ultro cit^zoque frequenter moderatur, cursus gradatim quoque intendi debet. Exinde equita saepissime per tuberosa, aspera, & inaequalia loca: quo altius attollat gradum, & minime cespitet. at cespitans interim, calcaribus monitus, evadet prudentior, postmodum per urbem frequenter etiam obsequita: iis maxime locis, qui vario fabrorum strepitu personant. donec hisce assueti, à tumultu & fragore impavidi tandem iis quoque, incendantur, atque animentur. Dum expavescent, blandimentis iterum atque iterum, per ea loca deducantur, plagis aut asperitate, minime adacti. ne ea sibi mala, à strepitu aut fragore inferri putent, ac in suâ formidine obfirmentur. Porro omni studio contende, ut excelsa arcuataque

cervice, caput ad pectus subducatur. Quibus reluctatur Minerva, ad opera relegentur. Sed nihil majus in equorum disciplina habet momentum quam freni dexteritas commoditasque, quod singulis convenienter aptari debet. Sunt alii oris tam teneri, tractabilesque; quibus obteritur à lupato, seu gravi ac molesto freno mandibula: ut præfractè imposterum omnes omnino frenos respuant, & admittere pertinaciter repugnent. Alii contra oris tam sunt duri, & refractarii: quod violenter effringi, & non nisi murice, lupato, aut postomi moderari potest. Omnibus autem & singulis exarte, usque temet accommoda. Ac quoniam equus in sinistram facilius convertitur: dextra habenae pars, paulo fiat contractior. Ubi frenum conveniens e-

Frenum con-quo nactus es, ne temere commuta. Nam frequens illa permutatio, os facile offendens, ac conterens, non temere mutandum. noxia magnopere, & molestissima est. Vicissim apertum & consuetum frenum, quod ipsi tandem sponte mi mala. suâ expetunt, jucundissimum. Equo hunc in modum

instructo, modico subinde cursu veharis, via plana, quo fiat perniciosior: sed ab immodico, ut à re damnosissima, cave: hoc enim, præter varia internarum partium mala, pavidi evadunt, atque usum

habenarum amittunt. Prætereà curandum, ut equi jam eruditi, continuo exercitio in semel ascita disciplina retineantur, ne otio, seu exercitii intermissione, inertiam atque oblivionem contrahant. Denique priusquam operantur equuli, calceis non egent. quinimo incalceatis largiter excrescunt ungule, tenaces, firmæ, elegantes: præpropere calceatis compressiores, minores, nec satis tenaces. quæ tamen iterum aliquatenus demptis calceis, & pedibus in fimo equino positis, corriguntur. Atque ubi calceari opus est: soleae ex convenienti ferro leves, gravesque, pro ut usus exiget, aut necessitas, eâ aptentur laxitate, cavitæque partibus interioris; ut commodo subter crescat ungula; nec suppressa, claudicationem inducat.

Frequentissima & pessima equorum vitia, ut corrigantur. Casus, Voluntas in aequam.

Frequentia sunt equorum vitia, & tamen pessima: Lapsus, prostratio, erectio, contumacia; quæ summâ diligentia emendari debent. Saepe cadentes, si naturae vitio, non sponte cadant, nullâ curâ corriguntur. At qui sponte aquae se immergit, aut volutat, non certius emendatur: quàm si jam immersum, viri duo robusti tandiu auribus arreptum, sub aquis detineant, ut pene suffocetur; nec enim dubium, quin illo se periculo atque anxietati,

Vari. posthac non facile iterum exponet. Vari, seu obtortis introrsum cruribus; si collidentibus posterioribus, vacillent aut corruant: femina utraque ex opposito, ad inguina, amburantur candenti ferro: dein quotidie solito more decurrant: sic dolore ex attritu partium ambustarum, obtorta

Erectio. crura omni conatu distorquebunt. Iam vero erectio-
nem omnium periculosissimam, virgâ corriges, anteriora crura verberandô, dum se erigunt: nec ullum invenies praestantius remedium, quamquam alii, non sine fructu, caput fuste tundunt: aut detentis sub capite aculeis, descendere prohibent. Se

Se proster- prosternentes, voce, oculis, baculo deterrebis.
nentes.

Contumaces. Contumaces, verberibus post aures, stimulo post
Restitantes.

ephippia, & igne corriguntur. Qui resistant & progredi nolunt, in juventute, cum domantur, praetervehi semper obviantes debent, nihil morati. Sed qui prava consuetudine ac diurnitate vitium contraxerunt; per sex ferme septimanas, in stabulo detenti, riteque pasti, perito equite, flagello & calcaribus peracutis instructo, in aliorum equorum comitatu, jugiter, ac decursorie propellantur: idque diebus aliquot continuis iterando: quo perpeti labore, ac decursu, pertinacia

expugnetur. Alioquin retroagantur etiam inviti, in aculeos, aut ignem: nec progrediantur, priusquam in extremum vitae discrimen pervenerint. Sunt qui ex filo carbaseo, chordam affabre factam, creberfimis nodis discriminatam, ori post molares dentes injiciunt; & utramq; extremitatem cum freno manu gestant; ubi restitat equus, extremitates contrahunt, ac dolore acerrimo progredi compellunt. Alii aculeis, alii re fervida, caudae suppositis, adigunt calcaria: singuli, pro imperio, ingeniosi. Castratio tamen efficacissime mansuefacit & perdomat.

Ludicia
ut addi-
cant.

Ludicra ad miraculum usque discunt, commodorum atque incommodorum memoria: non alia ratione, quam cetera animalia, cum pulli sunt, fame domiti, & spe pabuli ut qui volunt, ense ut tollant, ac porrigant; panem alligant ensi, aut foenum, aut melle illinunt, famelico obliciūt: qui pabulum conatus avellere, ense simul elevat: magistri arrepto capulo, parabili pabulo remunerantur. Hinc contracta tandem consuetudine nudum ense sponte mordicus arripiunt. De ludicris aliis, idem estō judicium.

Denique sunt equis dentes, respectu rictus an-

De angulargulares; quorum auxilio, sessoris imperium, prae-
riū dentiumunctè respuunt. Erumpentes illi anno aetatis fer-
um effractione.

me quarto, ab utroque inferioris maxillae latere
bini, idoneo commodissime instrumento, effringan-
tur, vulneri bene exterso, post potum, sal affri-
cetur minutissime contritum: aut vino diluatur.

Caro vitiosa si adnascitur, unguibus avulsa, sale
tosto perfricta, inhibetur. Porro, duri oris equo,
ubi contrita hâc dentium evulsione gingiva qua-
damtenus consolidata est; frenum injice, quale
refractariis solet. ut teneram recentemque, nec
satis obfirmatam carnem, atterat camus; refracta-
rioque obedientiam extorqueat. At vero tenerio-
ris equus, postridie & deinceps placidè inequi-
tandus est, levioere habena: quo succrescat caro
densior, solidior & freno ferendo accommodatior.

P H I L I P P I C O R U M
 LIBER SECUNDUS,
 S e u

De Morbidorum Equorum curatione.

C A P U T I.

De purgatione & alvi stipticitate.

N n u a purgatione, praesertim vernali, equorum vitam non prolongari modo; sed & insigniter vegetari, peritiores autumant.

Purgantur, si comedant betam: incisas pepones: concisa aselli minoris, pisciumve fluviatilium interanea cum vino albo in gulam adacta. Aut frumentum secalicium coque in aquâ pluviâli, pene usque dum crepat: hinc exsicca in sole; & cum avena comedendum exhibe. Interea bene tecti in stabulo, ac de caetero accuratè custodiantur.

Ad alvi stipticitatem ℞ lactis vaccini libras II. aut III. mellis selibram, succi cataputiae minoris unciam, vel semina ejus contusa 50. misceantur infundantur calide. Proderit & lini semen cum avenâ comestum: ut & ea, quae de purgatione diximus.

CAPUT II.

De alvi fluxu.

SAepe lienteria, aut alvi fluxu laborant equi, ex malâ pabuli digestionem. Et fere postquam frumento largiter pasti mox nimio labore, aut cursu fatigantur. maxime si frigidam superbiberunt: aut uliginosis locis aliquandiu pabulati sunt. Adeo perniciosus morbus est, quo nonnulli graviter eos exercent, à frumento; unde gravissimi insuper morbi, praeter alvi fluxum, accidere solent. Ideoque periti equisones, semper à frumento gramen exhibent aut faenum, quod concoctionem, digestionemque promovet: uti diutina experientia confirmant. Itaque cacans equus continuo liquida, permisto in ibi frumento indigesto, confestim mittatur ad pascua non uliginosa; à labore omni, & molestiore corporis motu, ad integram usque sanitatem immunis. Quies siquidem, turbatos humores componens, & viridium herbarem facilis digestionis alimentum, deperditam concoctionem restaurans; absque ulla alia ope sensim tandem hunc morbum emendant. A potu interim, quantum possibile: à frumento, in totum abstineant.

Abusus quorundam qui mox à frumento gravi labore equos exercent.

C A P U T III.

De venae Sectione, & Haemorrhagiâ.

VENA equis, citra necessitatem summam, secari non debet: sed circa pectus, aut dorsum, nunquam castratus nunquã, ferme & nullibi. Exigit phlebotomiam necessitas si abundante invenis sanguine, male habeat equus: nullo quidem apparente tumore, aut alio signo; sed quod venę toto turgeant corpore, nec pedibus dolore aeger insistere possit. Tunc ab utroque ventris latere, vena (ut vocant) singularis incidenda est: manuque aeger mox ducendus leniter, ab omni abstinens cibo & potu, quoad omnis dolor requieverit. Porro sanguinis etiam missione indiget plethora, per corporis habitũ diffusa; quę cacochymia dici verius meretur: & ex indesinente frictione, totius corporis exhalatione fervida, urina crassa, rubra, graveolenti, oculorum rubedine, lipitudine, proiecta crebro appetentia, pustulisque & tuberculis, toto corpore prominentibus, manifesta. Sic sanguinem detrahe ex vena jugulari, ad tres, aut quatuor libras, pro virium ratione, ut multi gravesque morbi in tempore praeveniantur.

Post venae sectionem semper abstineant horam

unam, aut alteram ab omni pastu; sed per diem integrum, à solidiore pabulo.

Vena post
phleboto-
miã intu-
ma scens. Quod si, ut fit non raro qualibet de causa vena postmodum juxta sectionis vulnus intumescat: abradis pilis, reclusum vulnus abluere aceto; aut ebulli de decoctione, aut sambuci, aut urticae, ex aqua: herbas contusas deinde forma emplastri calidè impone. Si aliquandiu constitit tumor, aliam omnino curationem exigit. Vena si quidem, discissa supra eam cute, cervino cornu extracta, supra infraque affectam partem, lino obligari debet, corruptumque è medio excindi, & sanari vulnus, pro more.

Haemorrhagia.

Cum supra modum fluit sanguis, nec sisti potest prae caeteris quies, caloris, frigorisque mediocritas procurentur. Dein per triduum continuũ inhaereat Emplastrũ, ex calido stercore equino, aut gramine vescentis porci: vel ex urtica, ex combusti lintei pulvere, ex stupa albumine ovi imbuta, asperso, si placet, thuris aut aloes pulvere. Ex contusa plantagine, ^(↓) poygono, bursa pastoris, cum ovi albo & aceto mistis. valet quoque succus porri, urticae, basilici, plantaginis, equiseti, bursae pastoris, millefolii. Sanguinariae cum lana impositus, vel acetum acerrimũ, lana aut spongia

exceptum. Aut spongiam aceto acerrimo imbutam, pi-
 ce undique oblitam, combure in figulino vase, & in
 pulverem redige, ac impone. Similiter laudatur
 pulvis limacum, in testa combustarum: vel usti
 sanguinis columbini, vel cujuslibet sanguinis, vel
 ranae combustae, aut pilorum leporum combustorum.
 Qui quidem pulveres soli & per se, aut invicem &
 succis supradictis mixti, magno usu adhibentur.

Ovis vena
 difficul-
 ter co-
 alescens.

Si vena quaequam in ore difficulter coalescat,
 sola vescatur secali farina, quamdiu opus est, pa-
 bulo omni aspero, aut solidiore procul remoto.

Deniq; in omni hemorrhagia pertinaci venae opposi-
 tae sectio, insigne momentum habet.

C A P U T IV.

De Febri.

N Ec febrili morbo equi carent; quò accedant
 propius, ad humanae fortis societatem, Hoc
 praesente; caput pendulum est, illachriman-
 tur oculi, prosternitur appetitus, siti torquetur
 ex pulsu illorum. ℞ cataputiae minoris, centaurei,
 absynthii singulorum manipulum: decoque in libris
 III aquae ad tertiae partis consumptionem: adde sa-
 lis & butyri singulorum selibram. fiat Clyster

calide iniciendus. Hinc tres continuos dies quoti-
 die mane per cornu gulae infundito libram ferme
 succi contusae radicis sambuci. vel ꝑ plantag.
 utriusque eupatorii, unguiae caballinae singularum
 manipulos III arthemisiae manipulum. i. s. ex contu-
 sis exprimatur valide succus, cum pari mellis pon-
 dere in fundendus. Horminum sativum exhibe etiam
 in pabulo. Postea drachmas III theriacae optimae
 cum vino insunde. ꝑ squillae drachmas i. s. castorei
 sambuci, sinapeos, euphorbei singulorum drachmas
 II. contusa misceantur, cum succo basi liconis, &
 salviae, in Emplastrum temporibus applicandum.

C A P U T V.

De Extenuatione, seu macie morbosa.

Maciem seu extenuationem (quam hecticam
 febrem non temere nuncupaveris) comitantur
 ferè calor partium extremarum, habitus corporis
 siccitas & durities, illorum contractio & subduc-
 tio immodica, incessus segnities, perpetua sitis;
 ac ingravescente morbo, manifestior febris: quam
 si praecessit setarum ex juba defluvium, curationis
 nulla spes est. Alioquin detineatur in equili per

triduum, absque pabulo aut potu. Objice de hinc laridum bene salitum coctumque, de quo famelicus ubi ad satietatem voraverit, calidam superbibat, quantum libet, hordei farina dilutam: & obequitet, usque dum probe alvus exoneretur. Post illa, bis de die pascatur tritico, cum larido & sale decocto, iterumque resiccato. Interea ex collo subinde tantillum mittatur sanguinis: ac procedente tempore madentes rore virides herbae, cum tritico suo obiciantur. De die tandem, perlaeta pascua oberret: noctu, ne frigore laedatur ad equile reducendus.

Quod si hepar forte, pulmones, lien, aut fellis folliculus laborent, morbo non satis cognito: proderit in potu agrimoniae, bugulae, verbenae, violariae decoctum; cum succo faeniculi. vel decoctum sambuci, enulae campanae, faeniculi, hepaticae.

Visceris alicujus morbus non satis cognitus. Pectoris apostema. Pectoris apostema haustâ farina fabacea, in aceto optimo decoctâ, expellitur.

Contra plumas, sordes, aut quisquillias devoratas, ambusto primo umbilico, bovillum stercus calidum, aut omnia gallinae calida, concisa interanea, ori infunduntur.

Sunt qui rite comedunt, nec tamen saginantur. Tunc B' sabinae, cyclaminis, baccarum lauri, singulo-

Bene comedentes,
qui non saginantur.

rum manipulum, misce cum anserina pinguedine aut caninâ ac cum vini amphorâ per cornu gulae infundito. nec aliter cum vino, bene incisa piscium viscera, obtruduntur. Aut fabae bene coctae exhibentur, cum salis manipulo subactae. Aut brassica parum cocta, cum tritici furfure. Aut limaces cum tritico & hordeo decoctae. Proderit etiâ si pascantur aliquandiu herbis rore madidis, addito postea frumento. Denique ante omnia, optimo habeantur regimine, comentur, mudentur.

Nimum pinguescentes.

Qui nimium pinguescunt, tepidam continuo bibant milii farina dilutam.

C A P U T VI.

De Subitaneâ Refrigeratione.

AB immodico aestu patent cutis spiracula (poros vocant) quae frigori mox exposita, ipsum plenâ vi, nihil alteratum, velut apertis fenestris, ad viscera admittunt: unde subitanei immanes, & periculosissimi dolores: tetanus sepe, ac mors. Ita refrigeratus, copiose loco calido contactus, anteriore elatius corpore, locetur: illisque & inguinibus, oleo calido butyrove inunctis (in quo anisi, faeniculi, aut cumini semina incoxerunt) arundo amplissima 8

aut 9 pollices longa, benè illita butyro, cautè pedici ingeratur; parte ejus extimâ, valido filo caudae alligatâ; ne ultro citroque retrocedat. Hisce solerter expeditis, vescatur frumento optimo: ac potet aquam, in qua feniculi aut cumini semen incoctum fuit. At non minus laudatur, aqua decoctionis radicum verbasci. Aut in quâ pulvis radicis gentianae adsemunciam diluta est. Ante has aut similes potiones, actu calidas, aut tepidas, alia non admittitur. Denique valet remedium cap. 8. demonstrandum sub finem.

C A P U T VII.

De Rabie.

R A B I E S, praestantissimorum equorum morbus, calcitracione; morsu, insolentiâ, evidens; curabitur, si à venae jugularis sectione, virgae pastoris decoctum, gulae per cornu infundatur; atque ipsa folia cataplasmatibus formâ, temporibus applicentur. Sunt qui extemplo decoctum apii pro potu: ipsum apium, cum pabulo exhibent. R̄ corticum mandragorae drachmas tres, alöes & nucis mosch. Singulorum drachmam. mandragorae corticem coque in aqua ad rubedinem, adde caetera, & ex cornu sor-

dendum obtrude. Aliud valde bonum *B* abrotani, rutae, betonicae, salviae, gentianæ, sylvestris dipsaci nondum germinantis singulorum manipulum, incisa contundantur & cum aceti acerrimi libris fere tribus, fortiter succus exprimatur, in vitreo vase bene clauso reservandus. Hujus succi mane, meridie & vespere exhibe circiter libram in potu, per quatuor dies, si opus est: & praedictas herbas, cum pabulo comedendas misce. Hyeme succorum loco, aridarum decoctum exhibetur. Nec desunt; qui solius dipsaci sylvestris succum, aut decoctum, similiter sumptum commendant.

C A P U T VIII.

De malis ab assiduâ frumenti comestione.

Continuum hordei, tritici, aut alterius frumenti comestionem, nō rarò ingentia ventris tormina, lumborum inguinumque dolores, & tam saeva sequuntur symptomata, ut nec pedibus valeat aeger insistere, nec ab illorum ruptura sit immunis. Hic toto stet die, absq; potu, & pabulo: postea bibat modicum; sed iterum jejuset: crebris enim jejunijs, obstructiones à plenitudine corriguntur. Si à cruditatibus distentus venter, rupturae, adfert metum,

succingatur: & ꝑ fenic. chalaminthę, chamom. singula-
rum manipulos duos, seminis anisi, faeniculi, cu-
mini singulorum uncias duas, decoquantur in aqua
ad libras duas, in hujus colaturâ dissolve mellis
& butyri singulorum uncias duas aut tres, salis
unciam: fiat clyster, calide injiciendus. Poste-
riore parte locetur altior: & podex aliquandiu, ne
exeat clyster, obturetur. Hinc viri duo validi, ab
utroque latere singuli, baculo teriti, polito,
pinguedine oblito, à pectore incipientes, magno
nisu usque ad inguina, ventrem pariter stringant:
podiceque recluso, deducatur equus in acclivem
locum: ut infusus liquor, cum excrementis, rede-
ant per anum; & dolor è vestigio ad miraculum
evanescet.

C A P U T IX.

De Tussi, & Asthmate.

T U S S I, ne in Asthma degeneret, quanto-
cyus succurrendum: vix enim inveterata
tussis sine asthmate, sicut uterque affec-
tus, easdem causas, excedentem frigiditatem &
humiditatem agnoscunt. Laborantes detineantur lo-
co temperato, & mundo: ac per triduum comedant

omnino, triticum decoctum: musti non ebullientis, quantum libet potent. Proderit quoque, si cum frumento sumpserit fœnugraecum. Aut faecem cervisiae recentem. siliquis recentibus excoctis mistam. Tum etiam pulmonariae pulvis, cum sale utiliter infunditur. Aut pimpinella saxifraga incisa, contusa cum modico aceto. Aut agrimoniae decoctum. Aut radicem verbasci. Aut pulvis denique radicis gentianae. quae tepidè omnia, aut in tepidâ exhiberi saepius debent. Praemittunt veterinarii quidam, & cum successu uti jactant, urinae veteris haustum cum arenae manipulo. Et alii sordidiores, aliquot libras ex ôleto. Sicut & veratri nigri radicem auri immittunt.

C A P U T X.

De Rheumate.

Equorum Rheuma, Teutonicè den Drees, de quo agimus, morbus est tam periculosus, quam contagiosus: adeo, ut hoc affecti, à caeteris allegandi sint. Illis vero nares mucore sordent, & destillant, frigent auriculae, marcent oculi, caput pendulum, corpus torpidum est: inappetentia, sitis perpetua, & per intervalla corpo-

ris horrores, molestiam exhibent. Curantur venae jugularis sectione; ac deinde ~~per~~ allii capitulum, nucem moschatam, piper, cinnamomum, charyophyllos-
~~um~~ singulorum drachmam, cum ovis aliquot & vino mista, gulae per cornu infundantur. Postea naribus hauriant auripigmenti fumum aut sulphuris, aut panni linei, vivis carbonibus excitatum. Tum etiam linteum, aut lanam, sapone illitam, radio alligatam, subinde naribus inserito. vel Euphorbii drachmam, bene tritam, misce cum selibra succi betae, & cyclaminis; additaque adhuc selibrâ sanguinis porci, coquantur omnia ad medietatis consumptionem; adde nunc euphorbii adhuc semunciam, & turundam è stupa longiorem hoc unguento imbutam, naribus inde: aliquandiu relinque, & frequenter repete. Pernitiosam humorum illuviem mire elicit. Sed & hęc ellebori nigri radix, non inutiliter auri immittitur. Quae quidem remedia morbo nondum inveterato inventa sunt. chronici nullâ industriâ superantur.

Si os prae frigore obrigit, baculo aperiatur; & cum vino calido, aut lacte aut aceto infundatur incisa genista, aut faenugrae, cum. Hinc aliquandiu esuriat. Postea fenugraecum, aut genistam,

cum frumento comedat, ab humo: ut humores; è declivo capite descendentes, facilius exeant. Iuvat denique hunc morbum; usus frequens decocti radicis verbasci: & pulvis radicis gentianae: vel pulverisata cum sale pulmonaria; aut petasitidis radix quovis modo sumpta: & cum alio pabulo, mista identidem agrimonia. Tria ova, per triduum aceti acerrimi libris tribus, immacera & infunde: curabitur.

C A P U T XI.

De lippitudine, seu Delachrymatione.

HUMORES aliquando ad oculos descendunt, citra inflammationem; saepe tantâ vi, & copiâ, ut aperiri, nec attolli palpebrae possint. sive ab ictu, seu à frigore, vento, fricatione, aut spontaneo naturae impetu concitentur. Curatio. Alumen minutissime tritum cum melle subactum illine. vel pompholygem lotam, aut stybium, liga in nodulo, quo aquâ euphrasiae, aut faeniculi imbuto, oculos crebrò abluere. vel fiat nodulus, ex pulvere picae ustae, lisdem aquis irrorandus. Aliithuris, mastichis partes aequales, minutissime conterunt; cum ovi albumine mistas, panno accom-

modato inungunt, pilisque circum circa derasis, imponunt supra oculos, quo ad lachrymae sistuntur. Interea eos abluunt decocto fabarum, ex vino albo: aut succis agrimoniae, bellidis, faeniculi, seu earū decoctis: vel capiunt vini albi libram, hāc diluunt aluminis unciam, & pro collyrio usurpant. Ex cichorio, & rutā, fit emplastrum, quod illachrymantibus oculis, superligatur. Cum lippitudinem à sordibus esse suspicaris, digito investigentur, molli tenuique linteo tecto; atque exter̄geantur. Sed utraque auricularis vena, post aures, in contumaci malo utiliter amburitur.

C A P U T XII.

De Suffusione seu Cataracta.

NE g l e c t a superior lippitudo, saepe in suffusionem abit; quā pupilla tandem veluti membranula obducitur, excoecaturque. Hujus causa quoque perhibetur, nimis diuturnus & frequens aevnae pastus. Hanc enim visui obesse, sicut è diverso, fabas juvare, periti veterinarii tradidere. Curatio. Abluantur oculi vino decoctionis

F Aut aquā ex melle destillatā faeniculi, & euphragiae. *F* Aut pueri urinā, in quā addito pulvere faeniculum incoxit. Sed si aegritudo longius pro-

Sacchari cardi.

Suffusio
cōfirma-
tior.

cesserit, urinâ viri. Vel sepie ossis, tartari, salis gemmae partes aequales in subtilissimum pulverem redactas bis terve quotidie per cannulam oculo inspira. Quod fieri etiam poterit cum pulvere Zinziberi albi, & cumini, aut ranae palustris, vel talpae capitumque hirundinum ustorum. R sepie ossis, piperis, tartari partes aequales, aluminis usti, minus aliquanto, minutissimè trita cum melle, in ovi testâ super calidos cineres, aliquot horas digerantur, & innungantur oculis. Aliud. R florem aeris ad quantitatem avellanae, mellis non pressi cochlear vulgare; mistis simul, & per linteum expressis, ungantur oculi laborantes. Aliud. R succi chelidoniae, aut faeniculi, aut euphrasiae unciam, mellis drachmas sex, fellis ovili, aut alterius quadrupedis senunciam misce & illine. Alii jam dictis succis, aut rutae simpliciter, fellis aliquid admiscent, & utuntur. Ubi membrana jam oculum obduxit, cedere nescia; equo antea prudenter ligato, peritus aliquis, levabit eam eburneo acu; aut idoneo hamulo detractam, aperte succidet. Hinc inflabit cumini pulverem, & mellis, aut aluminis aquâ abluet.

Si membrana jam nata est. Et caecitas urget.

Cum caecitatis est metus ferrum candens, polli-

cis latitudine, infra oculum adigito, adusque assis demudationem. Hoc fonticulo deriventur humores, qui oculo imminebant; tantisper dum nihil de caecitate amplius metuere necesse est.

C A P U T XIII.

De Lumbricis intestinorum & torminibus ventris.

SAEVIENTES intestinorum lumbrici, interdum necis causa sunt. His laborantes equi, se volutant, indesinenter; ventrique impingunt os, & admordent, rigentibus undique pilis. Curatio. Omnia gallinae viscera modo extracta & incisa, gulae per cornu convenienti liquore diluta infundantur, semel in die, per triduum. neque alius ante meridiem, pabuli potusve sit usus. Aut exhibe incisam genistam cum frumento. aut salicis virides cum foliis ramusculos: aut arundinem; aut agrimoniam; superbibendo succum hyperici. vel bibant decoctum reginae prati: vel secalis: vel seminis coriandri, vel decoctum succumve, cannabis. vel sumant radicem petasitidis, quo libet modo. valet etiam succus, aut decoctum absynthii potum, ut & coralinae, ac scordii. Magis jam dicta laudantur, si

guttae decem aut viginti olei sulphuris, vel vitrioli, admistae sunt. ℞ seminum absynthii unciam. ponantur in aquae vitae unciis tribus, per 24 horas, colaturae theriacales adde drachmas tres, & in alio convenienti liquore dilutam, infunde ℞ tria succi limonum cochlearia, cum uno cochleari & dimidio olei olivarum, simul potandum obtrude. Herbae graligae succus, & semen caulium ad semunciam exhibita, non parum commendantur. Sunt qui in amphorâ cerevisiae tenuissimae, salis injiciunt manipulum, valide circumagunt, spumam auferunt, salitamque cervisiam gulae infundunt.

C A P U T X I V .

De vermibus aliarum partium: ut & cutaneis.

Vermis Cy-
clus de
V i v e r .

M n i u m perniciosissimus est vermis, quem Cyclum, Belgae de Viver nuncupant. quae unius horae perimenspatio, nō immeritò Mors de Moord vulgò dici cōsuevit. Hoc laborans, vehementer jactat caput quaqua versum, frequenter prolabitur: humi affligit caput, circumvolutatur, de repente subsilit iterum in pedes, & iterum prosternitur. Omniaque horrendo cruciatu anxius, confusissimo ordine & impetu, quasi furibundus peragit. Curatio.

Apparentibus hisce signis, mox excindatur vermis: aut ferro candenti exuratur. vulnusq; repleatur sale. Si laeditur fortè vena jugularis, supprimendo sanguiniproderit stupa, ovi albumine imbuta, vulneri imposita, & per triduum relicta. vel ea, quae capite tertio, de haemorrhagiâ annotavimus.

Sed nec parum periculosus est vermis, quem à loco Cordialem vocant: quasi circa cordis regionem soleat stabulari. Etenim qui largiter pascuntur equi, & otiosi degunt; neglecta phlebotomiâ, eam humorum copiam coacervant; quam regere natura impar est. Horum portio, quae ad pectoris cava dimittitur, cordis regioni infesta, tandem excitato tumore, in conspectum prodit. qui hoc laborant, caput pendulum vix sustinent. appetentiam amittunt, ac facili incremento, pectoris apostemate periclitantur. Curatio. succidatur quam primum abdominis vena; & binâ sectione, hœmores sub apostemate deriventur. Hinc labor modicus utilis; sed procul à frigore, & vento. Maturatum denique apostema incidendum, curandumque ut alia solent.

Quod si vermis forte quidam, per nares, irrepserit in caput: jactabit patiens, & crebro pedibus pulsabit caput. Tunc lignum cariosum querci-

Vermis
Cordia-
lis.

Vermis num in pulverem redactum cum aceto acerrimo gulae; qui per nares ir- & naribus infunde. Exhibit ~~ut~~ ut ferunt, vermis, in- repsit. dubio experimento.

Contagio- Est vermium quaedam contagiosa species, cutem sa vermi- carnemque velut teredo perforans, à corruptis, pu- um spe- cibus, faetidibus humoribus nata, in qualibet ferè & perfo- rans. corporis parte. Curatio. Si vermes isti anteriora, occuparint, & adsit plethora, vena jugularis: si fe- mur, aut crus, vena talaris incidenda est. Si lo- ca carnosae, minime nerveae; ferro excindi debet. At vero nimis inveteratum, aut ingravescens malum, phlebotomiã non admittit. Porrò R̄ tragacanthi, boli Armeni, sulphuris, gallarum, fuliginis singulorum drachmam. alöes, myrrhae, thuris, atramenti suto- rum, picis aridae, cornu cervi, radicis cavae, mus- ci quercini, pumicis corticum granatorum gypsi singulorum drachmas duas. micae panis hordeacei. corticum ovorum, mellis combustã singulorum drach- mas tres, pulverisata omnia misceantur. Ex hoc pul- vere, inspergetur locis affectis, quantum. satis. Deinde imponetur emplastrum sequens R̄ agrimoniae contusae manipulos duos, farinae tritici manipulum; cum melle, & tribus aut quatuor ovorum vitellis, subige in emplastri formam. vel R̄ morsus diaboli,

valerianae, radicum raphani singulorum unciam aut quantum vis: contusa omnia & commixta, loco deraso impone. Tandem *By* charyophyllatae, scabiosae, plantaginis singulorum manipulum, raphani semimanipulum, decoquantur, ac decoctionis aqua detur in potu.

C A P U T XV.

De Anginâ; seu Tumore Tonsillarum.

Angina est faucium, & summarum gulae partium atque ut plurimum tonsillarum inflammatio, deglutitionem atque anhelitum impediens; inde aegri in sublime caput efferunt; eaque colli extensione tumores illi, modò latentes & occulti non sint, in conspectû se dare solent. Curatio. Omnis angina, praesertim interior, aut latens periculosissima est; venae jugularis & subinde ejus, quae sub linguâ, sectionem exigens. Medicamentorum internorum vix dum est usus, cum enim mox praeterlabantur, aegre quicquam virium affecto in loco exserunt: & vi adacta, inflammationem, non parum exasperant. Interea dari poterit hydromel. aut lac decoctionis glyzyrrhizae, passularum & seminis lini. Cataplasma foris ad collum, sub men-

to, & circa mandibulas, in loco affecto, imponatur. Hoc tale, ꝑ radicum altheae, ad mollitiem decoctarum, farinae hordei, seminis lini, singulorum unciam. fermenti veteris unciam. Coctis altheae radicibus ad mollitiem; hisce exceptis, in earum decocto misceantur reliqua, & decoquantur; additâ pinguedine porci, quantum satis, ut fiat Cataplasma. vel ꝑ florum chamomillae, meliloti singulorum uncias duas, farinae hordei, seminis lini aut fabarum singul. manipulum. ficum pinguium numero quindecim, pinguedinis gallinae, anseris, aut porci quantum satis, ut fiat Cataplasma. valent quoque emplastra ex albo stercore canino; ex stercore, aut pulvere hirundinum aut nidorum hirundinum ustorum, subigendo cum melle, Aut unguentum ex stercore caprae; pice liquidâ & melle. Caput intereâ panno laneo bene contegatur. Post maturationem, aperiatur abscessus exterior aut interior.

Equidem curabilior pro more aliorum.
Interior Exterior exhibendo subinde pro potu hydromel, aut hordei communis decoctum, addito non nihil mellis: ac postea, si difficulter sanetur, aliquid succi vulgaris apii.

C A P U T XVI

De Exitu Ani.

Ani exitus est, cum intestinum rectum foras proci-
dit, à labore immodico, difficili partu,
invito ac violento coitu, aut aliâ qualibet
de causa. Curatio. Intestinum propendens, foveatur
aliquandiu vino austero, quale est, quod à tingen-
do nomen obtinuit, vel aceto, vel decoctione galla-
rum, aut vino, in quo candens ferrum aliquoties
extinctum. Deinde sal insperge, aut potius cornu
cervi ustum, aut pulverem ossium, dactylorum combus-
torum, aut picis combustae & thuris ac mastichis.
Hinc leniter reducatur intestinum, & imposito si
placet suppositorio, ex lanâ in succoporrorum in-
fusâ, sponsia aceto madida superligetur. Interea
parte posteriore stet altior patiens, & quiescat.

C A P U T XVII.

De urinae difficultate & suppressione.

Hos affectus Dysuriam, & Ischuriam, medici
appellant; solâ ratione majoris, & minoris
distinctos. Ille enim magnâ cum difficulta-
te & dolore, urinam reddit, Hic iisdem, sed

validioribus causis, retinet: quare iisdem, etiam remediis curantur. Curatio. Retentam in equo urinam, laxari ajunt & copiose reddi mox, sedarique dolorem, si virgo zonâ qua amicitur soluta, faciem ejus feriat, ut testatur AELIANUS, quod parabilis admodum operae fuerit. At si fidem fallat AELIANUS: R radices petroselini, feniculi, pimpinellae, saxifragae, decoque in vino aut aquâ & potandum exhibe. Quin imo curabitur haudubie, si infuderis vini amphoram unam, aut alteram addito pulvere nucum duarum, aut trium myristicarum; modò à frigore & flatibus laborat. Quo casu, utiliter sabinæ contusae manipulum butyro & vino, etiam infunditur. Aut linariae decoctum: aut herbae radicisve restae bovis. Coitus etiam decantatissimum est remedium. Commode inguina, perinaeum, & loco vicina unguentur oleis lilliorum, chamaemelino, scorpionum, cum cuniculi, aut canis pinguedine mistis. Et alligatur dein cataplasma sequens. R raphani contusi, parietarię, cressonis singulorum manipulum, cum anserino adipe, fiat cataplasma. Aut spongia subinde aceto imbuta acerrimo; in quo absynthium, caepe, porrum decoxerunt, calide applicetur. Aut fabae coctae, cum tritici farinâ, & contusae, cum axun-

giâ subactae.

Inflatio
& tumor
genitali-
um.

Si adest inflatio, aut tumor genitalium aut scroti ab humorum influxu, quod errantibus frequenter accidit, in aquosis, aut palustribus locis: initio cretam subtiliter tritam, cum acerrimo aceto, & pauco sale, in unguenti formam misce. Hoc bis terve in die, locum illine. & fabas concontritas in axungia porci decoctas, posthinc applica. Ubi induruit tumor, & seminis lini, foliorum rutae & absynthii singulorum quantum vis, cum unguento dialtheae mista impone. Aut spongiam aquâ calcis vivae madidam. Si suppuretur; ex arte apertum vulnus, acri aceto, aut vino ablutum, emplastra ex melle, farina tritici, parum aluminis, cum oleo mistis, acut alii abscessus solent, curabitur.

Intumescit etiam quandoque scrotum, ab hernia intestinali, aut alia qualibet: sed potissimum hujus auxilium, petitur à Castratione. De qua nunc agemus.

C A P U T XIIIX.

De Castratione.

P E r i c l i plena est castratio, non nisi à versatissimo in hâc arte tentanda: idque vix aliâs, quam in vere, vel autumnô, ferro aut vin-

culis velut tutioribus, ^{hic} dicemus. Postquam per
biduum à potu abstinuit caballus, & tenuiter pas-
tus est; huius commodissimè sternatur, quantumq;
opus est, succidatur scroti, ad testium investigatio-
nem: hinc robusti duo viri, funiculo nervos unde
dependent testiculi, summâ vi constringant, & accu-
ratissime vinciant: vulnus aceto abluant, aut vino
optimo, & scroto vini tartaro circumlito, quotidie
femina, inguina, & loca circumdolentia, oleo ungan-
tur rosaceo, aut myrtino, dum tumor omnis evanue-
rit. Interim in die, ducatur equus aliquot passus;
sed à frigore diligenter praeservetur. Si muscae
urgeant, liquidâ pice vulnus obducatur.

C A P U T XIX.

De Scabie, seu Impetigine.

COLLUM & cauda, scabie ut plurimum laborant
Sed & quandoque totum corpus. vix autem quid-
quam magis contagiosum. Curatio. A venæ jugularis
sectione, ter quaterve in die, abluatur scabies
acri lixivio, urinâ, & aceto, aut muria. Post ablu-
tionem, applica emplastrum, quod sequitur. ~~R~~ sul-
phuris vivi, tartari, thuris albi, vitrioli, corticum

fraxini, viridis aeris, scammonij, cyclaminis sin-
 gulorum partes aequales, misceantur cum sufficien-
 te quantitate olei communis, adjectis aliquot ovi
 vitellis, coquanturque nonnihil, agitatione conti-
 nuâ, ad idoneam emplastri consistentiam. Est potens
 unguentum, ex pulvere tormentario contrito, cum o-
 leo communi, in formam unguenti subacto. Aut insper-
 gatur pulvis foliorum tabaci. aut radicis filicis,
 & potentillae, aut ferulae pulvis, ipsave herba con-
 tusa, nec non apium aquatile, petasitis, aut radix
 ejus imponitur, Commendatur quoque aqua, quae repe-
 ritur in fagis cavernosis. Et oleum picinum, cum
 hordei farina. Oleum picinum sic comparant. Decoq-
 uunt picem aridam in aheno: cui vicem operculi
 praestat bene ablutum & impositum vellus: expres-
 sum illud conceptos ex ebulliente pice vapores, ac
 frigore demum in liquorem (oleum picinum vocant)
 coactos, restituit. R sulphuris, aut lithargyrii,
 aut utriusque, quantum vis; cum aceto, aut scabio-
 sae, aut plantaginis, aut fumariae succo, misce
 in unguentum efficacissimū, veluti & hoc est. R
 chalcitidis unc. s. squamae aeris drach. ij. vel aeru-
 ginis semidrachmam, aluminis drach. tres, sulphuris
 unciam, alöes, thuris, myrrhae singulorum sesqui-

drachmâ, Infusionis gummi Arabici, factae in aceto, quantum satis, pro limimento. R axungiae verae, qua aurigae utuntur libram, pulverum foliorum sabinae sesquiunciam, baccarum lauri semiunciam, radicem hellebori albi drachmas duas, sulphuris unciam, argenti vivi terebinthinâ exactissimè dissoluti, drachmas sex. fiat unguentum.

C A P U T XX.

De Vulneribus.

Vulnus appellamus, non curiosâ quidem, sed medica tamen, & vulgore ceptâ significatione; quamcumque unitatis solutionem; quæ extrinsecus advenit: sive factum in eâ sit pus, sive non.

Ulcus verò nuncupabimus, eam quae ex ipsius corporis erodentibus humoribus, ortum ducit. Curatio. Aliter plane curatur vulnus recens: aliter quod in ulcus degenerat. Ac recens quidem curabitur I. sistendo (si adest) enormi sanguinis profusione, de quâ consule, caput tertium. 2. vulneri, si quid inhaereat auferendo, praecavendoque ne quid labiis intercidat. 3. adducendo labia (si magnum vulnus) ^F adducuntur suturâ aut glutino. Nos de glutino pauca docebimus.

Vulnus
recens.

*Fao contactum.
y. donique con.
solidando. Rabia
fere*

Gluten.

In principio quidem, cum adhuc haemorrhagia urget, aut ejus metus est, vulneris labris, compressione levijunctis, imponitur emplastrum, quod siccatum, & valide adhaerens, illa donec, conrescant, retinet. Ex iis enim comparatum est, quae sanguinem simul sistunt & agglutinant, velut ℞ boli drachmas tres, thuris; sarcocollae, aut vernicis drachmam, cum albumine ovi, aut collâ fabricorum liq^u nariorum dissolutâ, additis minutissimè incisis leporum pilis; fiat Emplastrum. Post principium, duo lintea ablita glutino, vulneris utraq^{ue} lateribus agglutinantur, ac manibus aliquot horas detinentur, donec resiccata adhaereant. Haec lintea adductis ad mutuam contactum labiis vulneris sunt, qui tunc suunt, & ita sinunt, donec vulnus sit glutinatum. Alii linteis ansulas applicant, è filo multiplicato contortoque ea distantia, qua suturae solent. Quibus ansulis alligatis, adducunt labia; solutisque quoties opus est, vulnus detergent, medicamenta & linteum vino adstringente expressum, super imponunt, at rursus deligant. Glutinum etjam fit tale. ℞ sanguinis draconis, thuris sarcocollae, mastiches singulorum drachmam, ovi albumius quantum satis, misce. Gypsum cum ovi albo vali-

dissimè adhaerescit. Nonnulli calcem vivam addita mastiche, cum ovi albumine, miscent. At sedulo curandum, ne linteum, aut gluten humectentur; sic enim excidunt. Resina pini reliquis addita, humiditati à sanie resistit.

Quae vulnere, istis glutinis non consolidantur; sequentibus curabuntur. R̄ thuris, myrrhae singulorum semunciam, alöes unciam, pulverisata, cum albumine ovi, subigetur in emplastri formam. Vel R̄ radicum aristolochiae semunciam, sanguinis draconis unciam, gummae elemi uncias duas, resinae siccae uncias tres, pulverisatis pulverisandis, cum terebinthina quantum satis, fiat emplastrum. Aquam in folliculis ulmi inclusam sunt qui probant. Sanguis quivis siccatus in pulverem tenuissimum redactus, & inspersus, admodum glutinat. Succus Nicotianae, cum oleo, resinâ abietis, pice & cerâ in formam unguenti coctus, valdè usitatus est.

Vulnus
ulcera-
tum.

Vulnus, quod in ulcus degenerat, nempe suppuratum, antequam consolidetur, mundificantibus pus, aliasve sordes, opus habet; dein siccantibus, hinc carnem generantibus, & cicatricem. Urina praesertim

vetus, & in qua tartarum, & alöe dissolvuntur, mirabiliter deterget & exsiccat. Vel aqua in qua

*F. calce viva
immacerata, &
à calce diligenter
separata est.
Vel aqua lapsa
naturalis, aut muria.
Vel aqua, in qua*

solutum alumen, & nonnihil camphorae. Aqua in marcescentibus quercuum cavitatibus reperta, sanare etiam perhibetur. Sanant porrò etiam alöe, & tartarum cum aceto dissolutum. Vel By lithargiri^{is} uncias duas, mastiches, thuris singulorum senunciam, camphorae semi drachmam, croci scrupulum, coquantur in aceto. Persanant etiam summitates mille folii, cum floribus contusae, impositae, ut & agrimonia & senecio: & pulvis rosmarini inspersus. Ac denique quae recentia vulnera consolidare diximus, Multaque alia innumera passim obvia, quibus non diutius immorabimur.

Caeterum excrescentem superfluum carnem, cohibent sabinae pulvis; aut impositum linteum in aquâ salsâ, aut aluminosa infusum, tum etiam sal, aut caepa melli permista: faex vini, & aceti: flos eris, alumen ustum, praecipitatum, unguentum Aegyptiacum, veratri nigri pollen, eleum vitrioli, an sulphuris: aliaque plura.

C A P U T XXI.

De vulneribus Nervorum.

Nervum aliquem majoribus vulneratum, cognoscitur ex vulneris loco, per quem multi, magnique nervi transeunt: velut ad articulos,

in locis excarnibus. dein ex dolore insigni, quem consequitur pulsatio, inflammatio, frequenter & spasmus, gangrena, mors. Sed nervis planetransversim praecisis, horum nihil accidit. torpor tantum & amissus sensus ac motus eius partis, aut membri, in quod nervus ille inserebatur. Curatio. Nervorum puncturae, incisioni, contusioni, distincta curatione opus est.

Punctura
Nervi.

Puncturae, seu causa primum vulnerante apertae, fomentum convenit ex oleo calente, vel chamaemelinno, vel anethino, vel rutaceo, hyperici, lumbricorum, terebinthinae & c. sive instilletur, sive applicetur, cum lanâ. Aut apponitur terebinthina, cum vitello ovi & croco. Et oleum in quo dissoluta est terebinthina, aut opopanax, aut sagapenum, aut euphorbium, aut sulphur vivum. Ex oleo levistici, cum axungia anseris, aut aliâ, & cera, utile fit unguentum, quod apponitur. Uti & ex pulvere lumbricorum, cum melle. aut vermiculorum ex stercore equino, cum oleo: vel oleum, aut axungia, cum melle & vini parum cocta applicetur. Cochlearum caro contusa, cum thure & myrrha, nervorum vulnera glutinat. Ad inflammationem, si superveniat, post fomentum imponatur farina fabacea, hordeacea, aut

Inflamatio
ex laesio-
ne nervi.

mili, ex oxymelite decocta. Vel farinae seminis
lini, terebinthinae, mellissingulorum partes aequ-
ales, coquantur in vino albo ad emplastri consis-
tentiam. Incisio per longum curatur etiam calce
lota, multo oleo soluta, linimentis imposita: aut
lota pompholige, largiore rosaceo liquata. Nervus
totus per transversum dissectus, cum pars utraque
intro retrahatur, non curatur difficulter, sarcoti-
cis. Sed & limacum carnes, cum farina volatili, &
olei nonnihil, ac myrrhae utiliter imponuntur.

Incisio
nervi per
longum.

Nervi con-
tusio cum
vel sine ex-
ulceratio-
ne

Contusioni cum cutis exulceratione, cataplas-
ma convenit ex erui farina, aut fabarum, cum oxy-
melite. vel pulvis radicis iridis cum oxymelite:
vel cinis sarmentorum cum oleo; pinguedine galli-
nae, & aceto mistus. Si contusioni non adsit
exulceratio, pars saepius foveatur oleo calente,
imposito dein emplastro, ex radice cyclaminis,
majorana, sale & melle. Proderit etiam fomentum
ex decocto menthastri.

C A P U T XXII.

De vulnere simplici, ab aculeo, spina aut
clavo.

A C v l e i , spinae, aut altius vulneri hae-

rentia fragmenta, si non nisi profundiore sectione auferri possint, unde metus inflammationis, aut gravioris mali: osculum puncturae si opus est, priusquam intrinsecus vulnus coaluit, secundo aperiat; & molli turunda medicamento imbutâ servetur apertum: superimposito emplastro idoneo puncturarum (ut vocant) Steich-pflaster Germanis, Belgis Steeck-pleyster. Porro ad elicienda puncturis infixa, quae potissimum celebrantur, haec sunt: Grana berberis trita, & imposita. Caro limacum, cum butyro cocta contusa; aut cocta in vino cum farinâ subacta. Contusum chelidonium cum melle. Semen erucæ, & abrotanum, cum axungia. Cinis hirudinis ustae, cum aceto. Polypodium tritum, cum porci axungia. Cinis fumiterræ, cum melle. Spodium serpentis, cum leporina pinguedine. Cinis lumbricorum, cum melle coctus. Laudantur quoque magallis, sordes balnei, saex alvearis apum, bryonia, stercus anseris, aristolochia, folia papaveris agrestis, &c. conjunctim aut divisim applicata. Et haec quidem si non juverint, apto instrumento extrahantur: & bene ablutum vulnus curetur deinceps, ut alia solent. Vel R mellis unciam, fuligi-

Infixa ut extrahantur.

nis tres uncias, telae aranearum semunciam, urticae contusae unciam, salis parum, omnia bene mista emplastri vice calidè imponantur, per triduum.

Tumor à punctura.

Applicari quoque possunt contusa verbasci folia, aut radicis sylvestris radix, postquam ablutum est vulnus calido aceto. Si locus tumet. B̄ absynthii parietariae, brancę, singulorum manip. axungiae veteris uncias tres, farinae tritici manipulũ semi, mellis uncias, omnia herbis incisis, & contusis misceantur, in emplastri formã.

C A P U T XXIII.

De vulnere seu morsu venenato.

VUlnera seu morsus venenatos, comitari solent insignis dolor, prava sanies, circumstans inflammatio, malus odor, & color teter. Curatio. Ante vulneris ipsius curationem, veneni vires per interna & externa remedia, infringi necesse est. Intro valet assumpta theriaca, mithridatium, aut sanicula contusa, cum lacte pota. Vel decoctum vincetoxici, tormentillae, angelicae sylvestris radicum prius maceratarum in aceto. Stercoris gallinae, aut galli decoctum, etiam magni

fit. Hinc mel & sal adusta, contrita, plagae superligentur. Sanicula exterius applicata, quoque efficacissima est: sive sola, sive succus eius cum resina abjetina & oleo hyperici. sed inter initia, cum oleo rosaceo, vino albo dulci dilutus, ut per siphonem, *Si opus est*, longissime possit infundi. Applicari etiam possunt succi pedis columbini, hyperici, lini sylvestris, serpentariae, ~~simul~~ anisi. Aut theriaca, cum vino austero. Vel hoc Emplast. *R* stercoris gallinae unciam, pulveris dictamni drachmas duas, salis drachmam, axungiae leporis, olei amygdalarum amararum & cerae quantum satis ut fiat, emplastrum. Commodè vulnus quoque aqua vitae abluitur: & si non sit in parte nervosa, aut venosa, idoneo stylo candenti, quod venenatum est amburitur, aut excinditur. Vulnus, cum rubra & viva apparet caro, ut caetera vulnera simplicia, agglutinatur.

C A P U T XXIV.

De cervicis, dorsi, lumborum, vicinarumque partium, excoriatione, tumoribus & ulceribus, ab helcii, tomicum, ephippiorum, aliorumque onerum attritu ferme contractis.

Excoriatio. **C** U r a t u r excoriatio, mastiche, vel thure

vel pice, solâ pulverisatâ, aut oleo rosaceo sub-
 actâ, vel axungis & cerâ, pro unguento. vel pul-
 vere combusti corii, solearum aut chartae, cum sae-
 vo; vel pulvere foliorum tabaci, potentillae, aut
 radicum filicis. Mirum, quod de aquatico pipere
 affirmant. viridem eam, aquâ frigidâ immersam, quo-
 tidie applicatam, non excoriati modò mederi &
 tumoribus ab attritu, sed & viridem aquâ frigidâ
 madidam, excoriati & tumoribus diligenter af-
 fricatam; hinc marcido in loco sub lapide deposi-
 tam, non ante putrefieri, quam excoriatio aut tu-
 mor consanescat. Tumoribus, iisdem in locis, iis-

Tumores.

demque de causis, mox post detensos pilos, illi-
 nenda argillâ aceto subacta; aut emplastrum exfa-
 rinâ tritici, cum ovi albumine, in linteo appli-
 candum: quod non vi, sed irroratum placide postea
 avelli debet. Prodest & allium contritum, cum sae-
 vo sullo, calide impositum. vel fimus equinus
 calidus & recens. vel B' stercoris vervecis li-
 bram semis, farinae secalis duas uncias, cum axun-
 giae veteris libra, parum coquantur & calidè ap-
 plicentur. vel folia brassicae rubrae, cum axun-
 giae mixtis, decoctisque. fiat emplastrum calidè
 imponendum. Qui ad maturationem perveniunt tumo-

*F. Veteri contusa.
 vel denique ex
 absinthio, parisi-
 taria, branea
 ursina leni con-
 fusis, cum
 axungia*

res, commodè inciduntur partè inferiore, quo pus
facilius effluat: vomica vino abluatur, aut vini
aceto: & curetur deinde, ut vulnera in ulcera de-
Abscessus. generantia solent. De quibus vide cap. 20. vel cal-
cem vivam, cum melle in massam subige, ubi igne be-
ne canduit, in pulverem redige, qui bis quotidie
ad perfectam usque curationem inspergendus est.
Sunt qui vomicam implent lino carpto & aceto vini
madido, usque dum succrescat lino carpto & aceto
vini madido, usque dum succrescat caro. tunc mel-
le illinunt & pulverem inspergunt radicis cavae.
Ad quaslibet laborantium equorum vomicas, immodi-
cis praeconiis sequens venditatur remedium. **R**/ol-
lam fictilem novam: hanc prima positura ex panno
altera ex sale, tertia ex caudis seu radiculis
porri capitati, quarta ex fabis, postrema iterum
ex panno laneo, nigro insternito & repleto. Olla
sic repleta, & operculo argilla salita collutato,
ne quid exspiret, fornaci ardenti immittatur us-
que dum omnia sufficienter combusta sint. quae pul-
verisata tandem, & per cribrum dimissa, serventur
ad^{usum}~~sum~~. Ablatis igitur vino vomicis, aut vini ace-
to, de hoc pulvere inspergatur. Alii denique ma-
cran carnem bovillam fumo induratum carbonibus

torrent, in pulverem redactam aspergunt.

Equi sic affecti, nec onera recipere, nec defatigari debent. illo autem tempore, quod abscessum aperire opus est, ephippiis cum sessore impositis, discursent modicè & aliquandiu, quo cutis incidenda sensim extenuetur.

C A P U T XXV.

De Ventris vulneribus à calcaribus
inflictis.

Cautio.

SI à calcarium puncturâ laesis venis aut nervis, ab humorum influxu locus intumescat, aliam quidem curationem non exigit, quam ex superiore capite 21. aut 22. peti potest. Levandi tamen laboris causa, & hic quaedam remedia proponemus. Curatio. R^o brancam ursinam, absinthium, rubiam minorem, rutam, pedem columbinum singulorum quantumvis; cocta omnia contusaque calide imponantur. Locus potest quoque muriâ ablui, ut imponatur postea emplastrum ex urtica contusa, sapone, & argilla invicem subactis. Aut ex porro & absinthio cum oleo communi. Ingravescens malum, cyclaminis abluè succo, & ipsam herbam contritam impone. Si opus est, etiam, aperto foramine, saniem deriva &

exhauri.

C A P U T XXVI.

De Crurum, pedumque vulneribus.

SI crura aut pedes. quacunq; ex causa vulnerentur. ℞ mellis semunciam fuliginis ⁿ sescunciam, telae aranearum drachmas duas, urticae semunciam, salis parum: omnia bene mista in emplastri formam, calidè imponantur, per triduum, aut amplius. Vel ℞ piper aquaticum, porrum, caules rubras singulorum quantum vis, cum veteri axungia, misce & impone. Aut mistum stercus, ovillum, cum urina, ad mellis consistentiam: vel ℞ summitates parietariae, brancae ursinae contusas, cum veteri axungia, decoctas, additoque aliquid mellis & farinae tritici, continua agitatione permisce in emplastri formam. Vel ℞ succi absinthii, pinguedinis porci, cerae singulorum partes aequales, vini & olei parum, decoquantur, addendo interim aliquid farinae tritici, continuâ cum agitatione, ne adurantur. Vel ℞ succi absinthii, mellis, butyri singulorum partes aequales, arte coquantur & misceantur cum farina^â tritici, ut supra.

Crurum tumores ab influxu.

Cum in plethoricis crura posteriora (ut fit subinde) intumescunt ab humorum influxu; vena femoris secabitur: & tumidus locus inungetur bis quotidie, unguento ex cretâ[^], sale & aceto permistis. Aut impone folia & radices sambuci, radices filicis incisas contusas, & cum porri pinguedine subactas. Si indurescat tumor, candenti ferro exuratur.

Cautio.

Si equo necessum est per aquam incedere, cui pedes aut vulnere, aut ulcere sunt aegri: muniatur affectus locus linteo, sequenti medicamento calide imbuto, ℞ olei communis semunciam, terebinthinae sesquiunciam, cerae quae satis, rite cœant in unguentum. Postquam ex aquâ[^] redierint, ex lana contortum cingulum loco circumda, & contege.

C A P U T XXVII.

De Fistulis.

Vulnere, aut ulcera male curata, in fistulas seu longos, angustos, callosos^l difficulter curabiles sinus, saepe degenerant. Gignuntur calli potissimum in orificio fistulae externo: & cum inveteratae sunt fistulae, in carne etiam subjectâ[^], ac per totum fistulae ductum.

Immisso tunc stilo, nullus aut exiguus sentitur dolor, percipitur durities, nec sanguis exit. Curatio: Callus antea omnia eximatur, aut ferro (si possibile est) aut unguento Aegyptiaco, aut calcantho usto, praecipitato, pulvere cantharidum, nigro sapone, aut radice hellebori nigri, per tri-
duum in fistulam dimissa.

Callus ut
eximatur.

Fistulae
ut amplie-
tur.

Quoniam vero per ductuum angustiam medicamen-
ta difficulter immittuntur: ideo & fistula dila-
tantur, & liquida medicamenta infunduntur. Ampli-
antur impositis radicibus gentianae, bryoniae,
aristolochiae, serpentariae; & imprimis spongia
validè contorta, aut sambuci medulla, aut sorgi,
quae contorta, immissa, & affluente postmodum hu-
more turgescencia, sinus dilatant. Ea parte, qua
immittuntur sint tenuia, altera paulo pleniora,
appendice filo; quo si opus est, reducantur. Relin-
quantur plus minus horis duodecim. Sic orificio &
fistulae sinu dilatato, modo descripta callum
eximentia immittantur: seu solida per se: seu
liquida infundendo: aut medicamenta dilatantia,
iis imbuendo.

Prius tamen abluatur usque à fistulae fundo,

tota eius colluvies lixivio, aqua calcis, aqua vitae, aut Aegyptiaco unguento lixivio diluta. Post immittantur, quae callos elidunt: ut (praeter enumerata) circumrasa spondilii radix, elaterium terebinthinâ exceptum in tentam coactum, laserpitii radicis succus, amurca cocta. Sed in antiquis & admodum callosis ~~R~~ unguenti Aegyptiaci semunciam sublimati semidrachmam, lixivii uncias quatuor. aquae rosaceae uncias duas, arsenici scrupulum, aquae plantaginis uncias quatuor, bulliant ad consumptionem tertiae partis: injiciatur, & fistulae os deinceps claudatur stupa, ne medicamentum effluat.

Fistula inveterata.

Fistula de-sineus in-
tra ad
cutem.

Si terminetur fistula inferiore loco propè cutem; nec obstat vena, arteria, nervus, aut tendo, eo ipso aperiatur, quo humores commodè effluent.

Fistulae
& carne
implean-
tur, &

Hisce remotis impedimentis, de generatione carnis demum cogitandum est. Abluta ergo fistula, decocto plantaginis, aut aqua aluminosa, vino nigro austero, infunde succum pimpinellae, vel virgae aureae, vel centaurei minoris: aut per tentam unguentum Isidis, aut de tutia inde. Glutinabitur postea, si ablatis turundis, labiisque ad mutuum contactum adductis, ligatura è duobus initiis cir-

agglutinen-
tur.

cumdetur.

Haec ritè facta, sola saepe suffecerit. Alioquin valet plurimum emplastrum ex una lithargyrii parte, duabus aceti acerrimi, cum oleo vetustissimo. Gentiana, aut aristolochiae rotundae radix, contritae, in vino potae, velut & pulvis ranarum, proprietate fistularum curationem promovere feruntur.

Compendio-
sa fistu-
larum
curatio.

Sunt qui fistulas hoc modo compendiose & feliciter curare se jactant. Gallum, (si fieri potest) cautè exscindunt, sinum acerrimo aceto abluunt, pulverem aluminis usti inspergunt, denique unguentum applicant cum stupa, ex melle, ovi albumine & tritici farina mistum. Aut raphani sylvestris contusam radicem, cum sale & porci pinguedine subactam, imponunt. Aut radices tapsi barbati, cum fumaria, & flammula Iovis contusas, cum porci pinguedine subactas. Praeter caetera omnia extollitur sequens. Serpentem vivam abjectis capite, cauda & interaneis, in partes minutas dissectam coque in oleo communi, usque dum ab ossibus decidat raro; quam una cum oleo illo, in unguenti formam misce, & fistulis inunge.

C A P U T XXVIII.

De luxatione & Curvitate pedum.

R E s t i t u t o, ferulisque ex arte fulcito
 (si opus est) articulo. ~~R~~ furfures tritici,
 pinguedinem porci aut vervecis, acetum acer-
 rimū, decoquantur nec adurantur, & cum linteoca-
 lide loco dera-so, circumligâ, bis quotidie reno-
 vando. Alii pannum inculcant in oleo cerâ mixto
 & cerae semunciam, applicant. vel capiunt dial-
 thaeae uncias duas, olei unciam miscent & inun-
 gunt. Aut radices althaeæ cum porci axungiâ con-
 tusas imponunt. Aut bryoniam quoq; in vino decoc-
 tam. Superveniente insigni dolore, ac tumore, con-
 venit emplastrum ex furfuris tritici manipulo,
 olei communis sescunciâ, pinguedinis porci unciis
 tribus, cerae parum: Si luxatis pedibus non po-
 test ~~& post ventri subductis, eis convenienti-~~
 bus ante & post & post ventri subductis, ita è
 tignis superioribus firmetur, ut semipendulo qu-
 asi corpore, pedi affecto, aut cruri vim non in-
 ferat. Dimittatur tamen aliquando, ut procumbendo,
 quiescat. Cum sanescit, solvatur: habenâ ducatur,
 quo pede aegro incedere pedetentim consuescat.

Dolor & tu-
mor super-
veniens.

*Finsistore,
& ostibus aut
Reliis*

Scapulae aut
coxendicis
luxatio.

Sed & scapulae, aut coxendicis os, quandoque luxatur inopinato casu, aut gestatione praegravium sarcinarum, in aequalibus, clivosis & caeteroquin difficillimis viis. Quae quidem luxatio, cum curatur optimè, crus alterum tamen ut plurimum manet protensius. Praeter illa, quae posuimus, sequentia quoque in usu sunt. ℞ cereae albae, castorei, dialthaeae singulorum partes aequales, mixtis inunge bis quotidie fortiter & calidè. ℞ colophoniae, mastichis, thuris, sanguinis draconis singulorum partes aequales, picis faeculentae, quantum est pondus omnium, pulverisatis pulverisandis, misceantur omnia & calidè applicentur.

Crura incur-
rata.

Curvantur luxata membra, sed artificiali restitutione, & modo jam dicto, formae restituuntur. Sed equi quidam prava[^] assuetudine curvipedes, aut valgi, cruribus ferme posterioribus ad interiora incurvantur: ut se invicem radant cursu, ac vehementius saepe contendant. Hisce in femori ad inguina, illaesis dignioribus vasis, crura utraque ex opposito inurantur candenti ferro; ut incedentes, vitando dolorificum attritum, varientur; ac tandem modice distantibus cruribus, incedere assuescant.

C A P U T XXIX.

De Distentione, Contusione, Rigore &
Contractione Nervorum.

A C c i d i t subinde, ut equus pede posteriore, retardanti anteriore impingat; unde ei perturbatur cursus, vacillat, & nervi anteriorum crurum majores contusi, saepe plus justo etiam exporriguntur, quamquam haec nervorum distentio, ab immodico cursu, aut nisu (ut in tractione) ut plurimum contingit; quam tumor loci subsequitur, & claudicatio. Curatio. secta mox oppositi cruris vena \mathcal{R} faenigraeci, seminis lini, squillae, terebinthinae, radicum althaeae singulorum partes aequales, contusa omnia coquantur in axungia porci, continua agitatione, ne adduzantur. quotidie bis applica calidè, & fasciis circumliga. Aut tritici furfures, cum porci aut vervecis pinguedine. Aut farinae seminis lini, terebinthinae, mellis, partes omnium aequales, in vino albo coctas, ad emplastri consistentiam. Aut \mathcal{R} colophoniae, mastichis, thuris, sanguinis draconis, omnium tantundem pulverisata miscean-

tur pici feculentae, quantum ad emplastrum opus est; & calidè loco deraso super imposita stupa applicentur.

Tumor ab attritu.

Nonnunquam à pectore ad scapulas, se extendit non minus incommodus tumor:quem coarctatio, aut attritus duriorum ineptorumque tomicum, aut helciorum, comprimis sub praegrandi onere excitavit. In parte inferiore tumoris, facta incisione; aut vino aut aceto acerrimo vulneri abluto applicetur calidè, bis in die, quod sequitur. R. millefolii, gentianae, violae dentariae, melissae, partes omnium aequales, contundantur cum porci pinguedine in emplastrum.

Collum ab attritu obiectum.

Iisdem de causis, colli & cervicis majores nervi, saepe adè offenduntur, ut collum inflectere & pabulum humo tollere equus nequeat. Abrasis pills, quidam ab utroque colli latere, tenui stilo quinque aut sex foramina, digiti latitudinem distantia, fodiant; penicillos ex lino, per dies quindecim imponunt; sed à die quarto, ad decimum quintum, foveant decoctione millefolii, gentianae, violae dentariae, melissae, hinc vulnera consolidant, quibus haec curatio non placet; praecedente modo fruantur.

Tumor pectoris externus à contusione.

Interdum non attritu quidem helcii, aut tomicum; sed plethorico humorum influxu, à nimio plerumque labore, aut lassitudine concitato, pectoris exteriora quoquo modo intumescunt, cum tetanico aut roboroso affectu. Sed à quacunque sit causa, post phlebotomiam venae proximaе, in cervisia crassissima, panem contere secalicium, nec avara manu adijce butyrum, continua cum agitatione decoque; atque hanc mistura pectus femoraque affecta, quotidie bis inunge, tam calidè, quam manu ferri potest, per dies ferè novem. Alii calidè primum vino abluunt: & calido dein ac pingui carnis jure. Posteriora crura si fortè sic laborant; non dissimilis medicandi ratio est.

Nervorum contractio post illegitimam curationem

Contrahuntur non rarò nervi, incuria Hippocratrorum; malè curato nervosis in locis, aut vulnere aut ulcere. Tunc locus inungatur oleo tyatari calido, aut viri cholericici urina, aut oleo laurino; quae linteo etiam calidè applicari, & refrigerata renovari debet. Vel ⁽ⁿ⁾ lumbricos contusos, pinguedinem porci, oleum rutae, faecem olei lini, oleum rosarum, misce & applica praedicto modo.

C A P U T XXX.

De suffraginosis, variisque crurum
* tuberculis.

S V f f r a g i n o s i sunt, quorum suffragines vitio laborant. Et suffragines in posterioribus cruribus, quod in anterioribus gemua: quae ut ante se flectunt, ita suffraginum actus in adversum. Tuberculi autem de quibus potissimum hic dicendum, nascuntur ut plurimum, ab humorum fluxu irritato ab immodico labore, illegitimo pastu, pavimenti frigore, aut fumi ⁱⁿ (quo stant) fervore.

Duriusculus tumor quem T. Spat vocant.

Duriusculus tumor seu nodus, juxta equi ungulam Teutones Spat vocant, ubi primum extuberat, dissecta, quae proxime decurrit, vena, extractoque quantum opus est sanguine, fines nodo iterum stringantur, aut candente ferro. Quod in altero pede, ne incessus laedatur aequalitas, similiter agendum est. Tunc derasis pilis, tuberculo imponantur althaeae radices, ad mollitiem decocta, & contusae, per biduum bis in die renovatae, Postea \mathcal{R} sem. sinapi, radices populi, stercus bovis combustum, singulorum partes aequales, pulverisata cum optimo aceto, misce in emplastrum, bis in die renovandum.

vel sic. Initio applica emplastrum, ex summitatibus absynthii, parietariae, spii palustris, brancae ursinae incisis & contusis, cum butyro, aut adipe subactis. Vel \mathcal{R} olei, adipis, butyri libram, aluminis unciam, lumbricorum uncias duas, simul decocta calidè imponantur. Invalescenti ac indurato tumori (quales curatu difficiles sunt) scarificato, pulvis ex salis & tartari partibus aequalibus inspergatur, ac relinquatur per triduum. Postea butyro, adipe aut oleo inungatur. Alii scarificato loco emplastrum ex sulphure, pice, & resinâ imponunt: alii, derasam pellèm suillam. Alii spongiam aceto optimo ebriam, scarificationi per octiduum imponunt; exsiccataeque identidem irrigant. Denique & sic curatur. In loco tumoris frigidâ macerato, pilli candente ferro primum amburuntur; dein illinitur tumor unguento ex pulvere salis gemmae, oleo mistis. Postea imponitur illud, \mathcal{R} viride aeris, sulphuris, singulorum unciam, olei, axungiae, cerae novae, quantum satis, ut fiat unguentum spissum, linteo superligandum, per triduum, quotidie semel renovando, pedemque affectum ab aquâ praeservando.

Eâdem ferme lege curabuntur tumores illi molles,

Tumores
molles,
quos Gal-
len vo-
cant.

velut visicae; tam crurum interioribus, quam exterioribus partibus extuberantes, ad magnitudinem circiter ovi, quos Gallen Teutones nuncupant.

Tametsi sint, qui tumoribus istis, primò per longitudinem ustis, stercus recens cum oleo communi calido imponunt, per 24 horas: dein per octidum, calido inungunt oleo, & eo tempore à sordibus, & aquâ adustionem praeservant: maxime autem ne ore, aut aliâ re quavis, caro usque ad os ob continuam scalpturiginem abradatur. Hinc denique calentem cinerem inspergunt, usque ad absolutam curationem. Quamquam rarissime persanentur inveterati: Interaè quoque non infeliciter vena, quae rectâ descendit ad affectum locum, vinculo intercipitur: tumorique scarificato saepius spongiâ acerrimo aceto, in quo candens ferrum extinctum, madda, applicetur: & urticae radices sale contusae aut R terrae cimoliae, faecis vini, radicum pulveres cum ovi albumine, in emplastrâ formam redacti, applicentur, stante interim equo in fimo equino. Vel tumorem denique acutrajice, qui filum setaceum ducat, bis in die circumagendum, non ante clauso vulnere, quam humorum effluxus desinat.

F siccatarum
nymphacae
singulorum
solitudinem,
omnium

Teutonice SPILLEN. qui eodem penè loco, sed interiore crurum anteriorum parte nascuntur tuberculi, Teutonice Spillen, praecedentibus quidem minores, sed claudicationis tamen causae; hac ipsa ratione curabuntur.

Tumor oblongus, de Leeft. In posteriore crure, non multum à suffragine, nervo primario saepe insidet tumor oblongus, Teutonice de Leeft, qui initio curatur recenti humano stercore, bis quotidie applicato. Sed absolutus inuri & porro curari; ut praecedens tumoris species, debet. Aut ambustum candenti ferro tumorem decocto tapsi barbati cum radicibus fove, contusas postea radices formâ emplastri applica, saepius, ac longo tempore reiterando. Vel dissecta juxta tumoris longitudinem cute, & aluminis usti, aut aeruginis pulvere insperso, pannum lineum vino calido imbutum, circumliga; locumque circumcirca, dialthaeae unguento illine, continuando usque ad perfectam curationem.

Super crescentia ungu- Tumor inter infimum articulum & unguam Super-
lae den crescentia, Teutonice Overhoef appellatus; ac nisi
Overhoef. subveniatur tempestive, in scirrhum degenerat.
Itaque mox detracto sub ungula sanguine, pes fo-
veatur aqua fabrorum, aut in qua decoctus mis-
tusve pulvis lateritius, vel bituminosi cespitis:

oleo dehinc rosarum & lumbricorum inuncto; impo-
natur emplastrum ex furfure triticeo, cum porci
pinguedine mixto.

C A P U T XXXI.

De Ulceribus & Scabritie pedum.

V L c e r a t i o n e s pedum & scabrities (de
quibus hoc loco) contrahunt ferme equi, quod humi-
dis, & lutulentis pedibus, absq; stramine reponantur
in stabulum: excaffective, justo citius refrigeren-
tur: aut ab impuri stabuli vapore afficiantur. Ergo
inter articulum infimum & ungulum, ubi è cute &
carne subjecta, in longum & transversum diffissa,
exit aquosus humor: accedente quandoque impetigine,
cum loci mollitie. Cape vivae calcis partes tres,
auripigmenti partem unam, pulverisata decoquantur
in aqua, continnè agitando, quoad penna imposita
facile deplumatur. Hoc inunge locum affectum cali-
dè, donec pili exciderint. Hinc bis terve in die
abluè lixivio saponis, aut muria, aut urina, postea
vino calido; resiccatumque inunge hoc unguento. R
pinguedinis arietis & lythargyrii singulorum selli-
bram, viridis aeris drachmas duas, sulphuris drach-
mam, olei laurini drachmas duas, mellis drachmam

Scabrities
impetigino-
sa cum mol-
litie in-
fimo arti-
culo.

unam, terebinthinae drachmas duas, coquantur omnia bene mista in unguenti formam. Vel ℞ calcis vivae semunciam, saponis albi solidi drachmas sex, lixivii quantum satis, ut fiat unguentum: quo locus bis terve inunctus, posteaque vino calido ablutus, curabitur sequentibus. ℞ fuliginis drachmas quinque, viridis aeris drachmas tres, auripigmenti drachmam: bene contrita cum melle quantum est pondus omnium, ac nonnihil calcis vivae, simul sine adustione coquantur in unguentum, quod inungatur bis quotidie. Aut, tartarum pulverisatum, cum sapone nigro & sale misceantur in unguentum. Aut ℞ fuliginis unciam, calcis vivae semunciam, resinae, & salis singulorum drachmas duas, bene tritae subigantur cum aceto in emplastrum, calidè superligandum. Sed diligenter sic affecti, pedes, ab aqua frigida, aut sordibus defendantur.

Rimae ad ungulae commissuram.

Rimae in commissurâ[^] ungulae ac vivae carnis, a[^] quacunque causa, curabuntur, si tantum de ungula abscindatur, ut laesam carnem non amplius offendat. Deinde vino, aut urina, aut aceto abluantur fissurae: & impone ovum ad duritiem coctum; manu pressum, supra carbones fervefactum, quod ubi inreput, bis terve novo fervidoque renovandum est, usque dum

locus aliquatenus erit ambustus. Hinc fuliginem & tritici farinam aequis portionibus subliga, cum pauco sale, & in oleo aut butyro quantum satis, coque pro emplastro, calidè applicando, & per quatuor duum, semel in die renovando. Alii quoque proportione natam pellem porcina superligant.

Contra quãlibet ulcerationem aut scabritiem crurum.

Sed & sequentia usurpantur remedia, ad quaelibet ferè pedum ulcera, fissuras, scabrities, impetigines, aut alias similes affectiones. Nempe, tritici furfures, cum suillâ pinguedine cocti; Vel stercus anserinum, cum aceto subactum: vel sal tostum, cum ovi candido: vel ꝑ seminis sinapi semunciam, farinae tritici unciam, aceti parum & axungiae quantum satis, ut fiat emplastrum. Vel viridis aeris unciaꝝ cum melle & acetoꝝ coquatur in unguentum. Vel pinguedinis porci & fuliginis singulorum drachmas tres, cantharidum drachmas duas, succi flammulae & aceti singulorum semidrachmam, misceantur pro emplastro. Abluitur etiam commodè aqua & aceto rosaceis, in quibus dissolutum est salis fossilis modicum.

*Uncias duas,
Supra ignem
miscet. Ad dandum
mellis uncias
duas, Sulphuris
Semunciam,
Si à frigore
ortum sit malum.
Vel ꝑ ceræ
albæ, picis,
Resinæ, olei
Communis
Singulorum*

C A P U T . XXXII.

De Ungulae & Calcanei affectionibus.

Tumor in
carne sub
ungula.

I N pedis cavum, seu carnemⁿ sub ungula, iisdem
ferme de causis, quas superiore capite recensui-
mus, humores desuper quandoque ruunt, tumoris simul
& claudicationis causae. Pabulum viride aut frumen-
taceum cōpiosum, sicut & nimis avarum, hoc casu
nocet. Porro ungulae calcaneo affecti pedis, ad vi-
vam usque carnem excavato, incidatur locus; & humo-
rum fluxui via aperiatur. Hinc ℞ furfures tritici;
pinguedinem vervecinam aceti modicum, misceantur
supra ignem, in pultis formam, quae cum linteo cali-
de superligetur. Vel ℞ stercoris porci, calcis vi-
vae singulorum partes aequales, decoquantur in ace-
to acerrimo, & similiter applicentur. Alii partem
vestigii anteriorem excindunt, venam eius loci se-
cant: ubi sponte substitit sanguis, vulneri verve-
cis pinguedinem infundunt, sal aspergunt, & stupam
aceto ebriam, superligatam per biduum relinquunt.
Postea gallarum, myrrhae & lentisci pulvere curant.
Vel ℞ thuris, mastichis pulverisati singulorum sem-
unciam, pinguedinis arietis, & cerae quantum sa-
tis, supra ignem^e misceantur in unguentum.

Ficus pedum. Ex mala vestigii, quolibet modo vulnerati, curatione, fungosa ^(caro) si expullulat in formam ficus, ipsa affectio sycosis seu ficus denominatur. Ex cissa ergo radicitus omni ~~prava~~ carne, ungulaque quantum opus est, ubi substitit sponte sanguis, superligetur spongia marina, aut alumen ustum cum aerugine; quousque pravitas omnis ablata est. Hinc curetur, ut alia pedis vulnera solent. Cavendo semper à sordibus, frigore, humiditate & labore.

proba
Dissolutio
ungulae.

Cum dissolvitur ungula, sive ab humorum influxu; sive quod absque ferreis soleis, aspera, saxosa, difficiliaque itinera confecit; unde ungula & caro subjecta saepenumero admodum attrita est, subsequente istic loci apostemate. Hoc casu ungulae vestigium porro pro necessitate excindendum est: affectaque caro dissecanda, quo humores istuc delati commodè effluent. Ubi sponte substitit sanguis, ungula impleatur stupa, ovi candido imbuta, nec biduo removenda. Hinc abluto vulnere calente aceto acerrimo, per triduum continuum superligetur sal tritum, cum tartaro. Postea stupa aceto maldida. Hinc bis quotidie abluatur calente aceto acerrime: & gallarum, myrrhae, ac tartari pulvis inspergatur, usque ad vestigii consolidationem.

Variis quoque de causis mutantur ungulae. Quoties

Ungularum
mutatio.

cunque autem nova subnascens ungula deprehenditur, vetus commodè incidatur supra, circa pedis coronam, ubi nova primum apparet: creberrimè unguenda pinguedine porci, cum pice liquida. Postea \mathcal{R} pinguedinem arietis ad libram, cerae albae uncias duas, olei communis parum, decoque simul in unguentum & obline. Interea ungulae veteris vestigium crebro resecandum; infundendumque vervecis sebum, & linteo circumducto custodiendum, saepeque renovandum. Procedente tempore \mathcal{R} colophoniae, thuris albi, mastichis, boli Armeni, sanguinis draconis, galbani singulorum partes aequales, vervecis pinguedini & cerae albae misceantur, sic tamen ut pinguedo ceram duplo excedat. Hoc unguento linteum bene imbutum aptabitur in calcei formam; ac ne excidat, pedi diligenter circumligabitur: renovando semel in die, ac acerrimo aceto abluendo. Sequentibus remediis ungulae miro modo etiam renovantur.

\mathcal{R} radicis consolidae majoris selibram, radicum ebulli, uncias tres; bene purgatae & incisae radices decoquantur in olei & arietis pinguedinis singulorum selibrâ, axungiae porci libris duabus; vini selibrâ usque ad vini consumptionem, colaturae admisce terebinthinae uncias duas, resinae

unciam, mastichis, sanguinis draconis, Ammoniacy,
 thuris albi singulorum drachmam, picis turbidae
 semunciam, mellis, cereae singulorum parum. usus
 est, ut praecedentis. Vel ℞ succi raphani sylves-
 tris, cyclaminis, lanceae Christi, singulorum
 drachmas duas, axungiae veteris, olei chamaemelini,
 therebinthinae, butyri, dialthaeae, cereae novae sin-
 gulorum drachmam; olei communis unciam, misceantur
 leviter ebulliendo, addito sanguinis draconis pul-
 vere ad semunciam.

Cautio. Cavere in quolibet pedum affectu, omni studio
 necesse est, ab aqua, sordibus, frigore, pavimenti
 duritie, & calcitracione. Ac quotiescunque pedi
 difficulter equus insistit, ex trabe quasi suspen-
 datur, uti in capite de Luxatione ostendimus.

Ungulae ut
 emollian-
 tur.

Praedurae partes unguularum, ubi opus est, sic
 emolliuntur, ℞ pulveris calcis vivae unciam, sa-
 ponis liquidi sesquiunciam, lixivii fortis quan-
 tum satis; misceantur supra ignem in unguenti
 formam. quod stupa loco emolliendo applicandum,
 cavendo ne partes adjacentes contingantur.

C A P U T XXXIII.

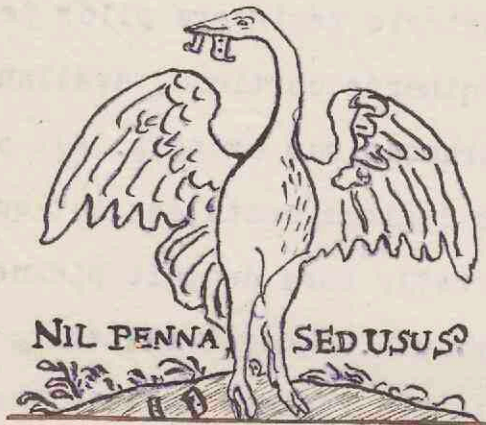
De Reparatione Pilorum.

I N locis catvis à vulnere, ulcere, aut alia causa non naturali, eâ sublata, quae sequuntur remedia, prae caeteris regnere pilos perhibentur. Nempe illiti cineres corticum, avellanarum interiorum, exteriorumque cum axungia. Aut oleum in quo talpa ad putrilaginem cocta est. Aut quae ab anguilla dum torretur veru decidit pinguedo. Et alœ cum vino dissoluta. Liquor è vulnerato tiliae trunco. oleum in quo radicēs salicis & myrobalani emblici coxerint. Xpes cum alveolis contritae. Et pulvis apum cum oleo spicae. Oleum in quo lacertae abjecto capite & caudâ incoctae sunt. Caetera, quae infinita ferè sunt: uti quae de pilis variè immutandis, colorandisque apud varios authores describuntur; nos ne pili quidem facimus. Hactenus satis copiose de pecorino corio, ducibus eorum magistris, decertasse contenti.

F I N I S.

Conclusio
operis.

2288040

LUGDUNI BATAVORUM.

IN TYPOGRAPHICO GUILIELMI CHRIS-
tiani, & Georgii Cornelii.

Anno M.D. XXXI.